

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL

FENT CARRERANY

MARIA DE LA SALUT

ASSOCIACIÓ DE PREMSA FORANA
DE MALLORCA

Número 133

Any XI

SETEMBRE, 1997

* DISSABTE, GRAN FESTA PEL
RETORN DE LA IMATGE DE LA
MARE DE DÉU RESTAURADA

* PROGRAMA DE LES FESTES

* MARIA A LES DARRERIES
DEL SEGLE XVIII: URBANISME
I POBLACIÓ

* ELS CAMINS DEL TERME DE
MARIA AL SEGLE XIX

* PREGÓ DE LES FESTES DE
L'ANY PASSAT

* RECTA FINAL DELS
CAMPIONATS D'ESTIU DE
FUTBET I VOLEI

Sumari

Editorial i sumari	2
Programa de festes de la Mare de Déu, 1997	3
Els camins del terme de Maria al segle XIX	4
Notícies curioses: Segle XIX	7
Sa Xerradeta amb Bartomeu Vera	8
El recó del poeta	11
Bullit de Notícies	12
Demografia. Telèfons d'interès	14
El temps.	15
Pregó de les festes de la Mare de Déu de la Salut. Any 1996	16
Passant l'estona amb un navegant solitari: José L. de Ugarte	19
Música i cançons a Ca'n Gaspar	20
Futbol i Societat	21
Carrerany Esportiu	22
Maria a les darreries del segle XVIII: Urbanisme i població	24

FOTOGRAFIES:

Magí Ferriol Bauzà
Joan Gual Bergas
Josep Ferriol Torelló
Joan Gelabert Mas
Diario de Mallorca
Diari de Balears
Arxiu personal Bartomeu Vera

PORTADA:

Imatge de la Mare de Déu de la Salut, restaurada. Fotografia de Nadal Ferriol

EDITORIAL

Ja hi som! Ja som a les Festes de la Mare de Déu! L'estiu, amb la seva calor, les vacances, la festa, les activitats múltiples i variades ens ha passat pel damunt. En el Bullit de notícies ja ens en feim ressò de la gran quantitat d'activitats que dins del poble s'organitzen durant aquests dos mesos estiuençs. Maria, en aquest sentit, és un poble que es mou i que participa. Afortunadament.

L'aigua, aquest preciós i valuós element, ha estat protagonista destacat aquest estiu. Els problemes patits sembla que ja han trobat solució, però ara més que mai és necessari prendre les mesures adients perquè el consum d'aigua sigui racional i controlat al màxim. La solució, adoptada -injectar aigua d'un altre pou- ha deixat en l'aire la incertesa de la seva potabilitat. Sembla lògic que si pagues per tenir aigua potable, t'han de servir aigua potable, no únicament aigua.

En aquest número de setembre apareix també una interessantíssima col·laboració dels historiadors Antoni Mas i Bartomeu Pastor, on se'ns fa saber més coses sobre el passat del nostre poble. Conèixer la morfologia del poble, els noms i oficis dels seus habitants -avantpassats nostres- així com alguna delícia lèxica com són els malnoms que aquests tenien, n'assegura una lectura ben plaent.

I alhora apareix alguna taca negra, que no podem obviar. El tema de l'urbanisme, tema pendent i no resolt per manca de decisió, per por, de tots els consistoris democràtics que fins ara hem tengut, necessita d'un canvi radical. Un canvi que ha d'assumir, amb totes les conseqüències, tot el consistori. Tots s'hi han de sentir implicats i assegurar que qualsevol canvi en futures eleccions, no ha d'implicar baixar la guàrdia en aquest sentit. És el poble qui hi surt guanyant.

I res més, excepte desitjar-vos, desitjar-nos

Bones Festes i Molts d'Anys

EQUIP DE REDACCIÓ:

Magí Ferriol Bauzà
Joan Gelabert Mas
Margalida Mas Vicens
Miquel Morey Mas
Onofre Sureda Ribas

HAN PARTICIPAT EN AQUEST NÚMERO:

Ajuntament de Maria de la Salut, Bartomeu Pastor Sureda, Antoni Mas i Forners, Miquel Rosselló i Quetglas, Biel Mesquida i Amengual, Antoni Gelabert i Mas, Miquel Oliver i Roig, Joan Gual Bergas i Pep Torelló Ferriol

EDITA: Associació Cultural FENT CARRERANY
Fax: 971-525585
Sant Miquel, 11 07519- Maria de la Salut

IMPRIMEIX: Gràfiques SIBA
Santa Margalida

La redacció de Fent Carrerany no es fa responsable de les opinions dels qui hi escriuen

Nº DEPÒSIT LEGAL: PM-457/1986

PROGRAMA DE FESTES DE LA MARE DE DÉU DE LA SALUT - 1997

DIMECRES DIA 3 DE SETEMBRE

21 h. Final de volei
Poliesportiu Municipal

DIJOURS DIA 4 DE SETEMBRE

17 h. Cloenda curset de natació
Poliesportiu Municipal
Org. AMPA de l'escola de Maria

20 h. Passacarrers amb la Banda de Tambors i Cornetes

21 h. Taula Rodona: "Es Pla de Mallorca: es ven, se vende, for sale..." amb la presència dels batles 'Artà, Sineu, Ariany i Maria. Moderada per A. Tarabini i presentada per M. Mestre.
Ca'n Gaspar
Org. Motor Club Cop de Gas

DIVENDRES DIA 5 DE SETEMBRE

20 h. Inauguració de l'exposició de pintures a l'oli d'Antònia Torelló
Capella Fonda

20,30 h. Inauguració de l'exposició 15 anys de Cop de Gas
Ca'n Gaspar
Org. Motor Club Cop de Gas

21 h. Final XVè torneig de futbol sala
Poliesportiu Municipal
Org. Bar Poliesportiu

21,30 h. Pregó de festes a càrrec de l'escriptor Llorenç Capellà
Plaça des Pou

22,30 h. Ballada popular amb AIRES VILAFRANQUINS
Plaça des Pou

24 h. Concert de rock amb l'actuació dels grups: ROMPIENDO CUERDAS, KIÚRPA i altres
Poliesportiu Municipal
Org. Ajuntament i Bar Poliesportiu

DISSABTE DIA 6 DE SETEMBRE

10 h. Concurs de dibuix infantil
Ca'n Gaspar
Org. Motor Club Cop de Gas

16 h. VIIè Torneig d'Escacs Infantil
Plaça des Pou
Org. Club d'Escacs de Maria

18 h. Trial Sin (Triangular Nins de Maria - Campionat de Balears)
Poliesportiu Municipal
Org. Motor Club Cop de Gas

19 h. Rebuda de la imatge restaurada de la Mare de Déu de la Salut

22,30 h. Gran Concurs de Play-Back
Plaça des Pou

DIUMENGE DIA 7 DE SETEMBRE

10 h. Campionat de Mallorca de Tir de Fona
Poliesportiu

11 h. Ir Torneig Triangular d'Escoles Municipals de Futbol
Poliesportiu Municipal
Org. Penya Barcelonista de Maria

11 h. Exposició de Motos Antigues
Plaça des Pou i Ca'n Gaspar
Org. Motor Club Cop de Gas

15,30 h. Campionat de Balears de Tir al Colomí
Son Roig
Org. Societat de Caçadors "Sa Guàtlera"

17 h. Passacarrers amb la Banda de Tambors i Cornetes

17,30 h. Missa homenatge als nostres majors

19 h. Final del Torneig de Futbol Infantil
Poliesportiu Municipal
Org. Motor Club Cop de Gas

20 h. Final del Torneig de Futbol Femení
Poliesportiu Municipal
Org. Motor Club Cop de Gas

21,30 h. Concert de Música Clàssica amb
CROSS OVER PALMA ENSEMBLE
Església Parroquial
Org. Ajuntament i Mancomunitat Pla de Mallorca

23 h. Revetlla
Plaça des Pou

DILLUNS DIA 8 DE SETEMBRE

11 h. Ofici Solemne en honor a la Mare de Déu de la Salut.
Predicador: Gabriel Ramis Miquel

12 h. Carreres de Joies
Plaça des Pou
Org. Grup d'Esplai "Es Rebrot"

18 h. Gran Gimcana de Cotxes
Poliesportiu Municipal
Org. Motor Club Cop de Gas

21,30 h. Gran Nit de Teatre amb el grup "DISBAUXA" de Caimari, amb l'obra "FOTUTS I BEN FOTUTS"
Autor i Director: Andreu Segura
Plaça des Pou

ELS CAMINS DEL TERME DE MARIA AL SEGLE XIX.

Com ja és sabut per tothom, Maria no aconseguí la independència administrativa de Sta. Margalida fins l'any 1836. És, per tant, a partir d'aquesta data quan trobam documentació dins l'Arxiu de l'Ajuntament de Maria. Totes les referències anteriors a 1836 i posteriors a 1900 seran analitzades a altres estudis.

Entre 1844 i 1900 tenim enregistrades 31 referències als camins del terme de Maria. Segurament no són totes les existents, perquè dins un arxiu no és gens difícil traspaperar-ne alguna, però són suficients per enllestir-ne un breu comentari.

Al segle XIX hem constatat la següent tipologia sobre camins:

- camins públics o veïnals, que poden ser de diferents categories (1a, 2a i 3a).
- camins dels establits de possessions, que són particulars.
- camins de servitud de pas, a partir de divisions urbanes i rústiques dins d'una mateixa família.
- camins de pas, per animals i persones, de 3 pams.
- camades i carrerasses.

CAMINS PÚBLICS: SINEU, STA. MARGALIDA, ARTÀ, PETRA I MURO.

Seria molt interessant realitzar una investigació sobre la tipologia de camins urbans i rurals del nostre terme, on hi figuràs: el nom, la localització sobre un plànol-mapa, l'evolució històrica i la situació jurídica actual (públics, privats...). A Maria hi ha centenars d'exemples, així com fonts (Stims, Apeos, Amillaments, Cadastres, escriptures notariales, actes d'Ajuntament...), per poder estudiar-los. Algun dia, si el temps ens ho permet, tenim previst posar a l'abast de tots aquesta riquesa històrica tan poc coneguda.

De tota la documentació consultada sobre els camins del segle XIX, sols en dues ocasions apareix el concepte carretera, una el 1844 fent referència a un expedient de subhasta¹, per la construcció d'un tros de camí a la carretera de Palma i lloc es Boter i, l'altra, el 1845 sobre la recomposició de la carretera de Muro².

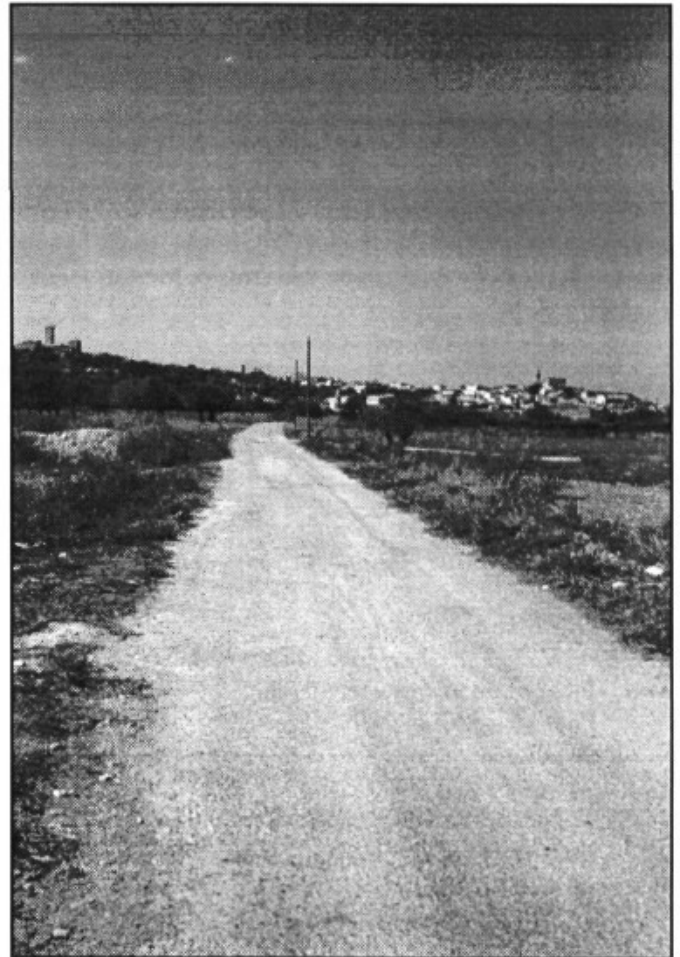
Ja el 1855³ ens trobam amb el primer litigi sobre camins, quan el senyor Francesc de Formiguera vol impedir el pas al camí de Montblanc (Camí Vell d'Artà), per la seva propietat de Deulosal.

El 1858 hi ha el projecte de drecera del camí de Santa Margalida a l'altura d'es Velar⁴. Es tracta de l'actual carretera de Maria a Santa Margalida, a la mateixa partió dels dos termes municipals.

El 1861 es sol·licita que el camí de Maria a Petra sia declarat veïnal⁵. Al mateix temps quedarà declarat camí

veïnal de segon ordre.

Posteriorment, el 1865, es sol·licita sigui declarat camí veïnal el que condueix a Artà⁶. L'any 1866 s'aconseguirà que el camí veïnal d'Artà sigui declarat de segon ordre.

Camí d'Artà, en l'actualitat

L'any 1868 tenim una referència a la construcció d'un marge al camí de Muro, a l'indret conegut per sa Biga⁷.

De l'any 1869 hem aconseguit la documentació de l'eixample del camí veïnal de Maria a Sta. Margalida, a l'indret conegut pels Castellots⁸.

De l'any 1871 és l'expedient per reparar el camí veïnal d'Artà⁹. Es tracta d'un expedient de dotze folis¹⁰. La Diputació Provincial concedeix a l'Ajuntament de Maria 500 escuts que hauran d'invertir-se en el camí veïnal que condueix a Artà. Les obres hauran d'ésser controlades pel Director de camins veïnals. El plec de condicions que s'han de seguir per adobar el camí d'Artà són:

1. El contractista s'ha d'ajustar a les instruccions del Director.

2. El contractista terraplenarà el bocí de ses Rotes Noves de Montblanc, de 300 metres lineals, sense deixar

Detall del mapa de Maria. Mascaró Passarius cap clot sense tapar.

3. S'estendrà un gruix de dos centímetres de macada petita al centre i zero als costats, creant una caiguda pel desaiiguament. D'aquesta capa, es maçolarà tota la pedra major de tres centímetres cúbics.

4. Sobre aquesta primera gruixa s'hi col·locarà cinc centímetres de terra-grava. El contractista no podrà aspergir aquesta darrera capa fins que el Director hagi inspeccionat el camí.

5. El segon bocí, Rotes Velles, de 117 metres, estarà subjecte a les mateixes condicions, excepte la darrera capa que haurà d'ésser de la macada del torrent.

Les obres van ser adjudicades, en subhasta, a Gabriel Ginard i Mas pel preu d'un escut dues-centes mil·lèsimes el metre lineal. El Director de Camins era aleshores Llorenç Rovira. La Comissió d'obres estava formada per: Bartomeu Monjo, batle, Esteve Mas i Joan Femenia, regidors, el Diputat Provincial Antoni Ferrer i de la Cuesta, i el Director de Camins Llorenç Rovira. Les obres van ser aprovades dia 29 de gener de 1872, per l'esmentada Comissió.

L'any 1876 tornam a trobar documentació referent a la reparació del Camí d'Artà¹¹. Del mateix any hem trobat un croquis del pontarró de sa Cabaneta, al camí Vell d'Artà. Tenia 21 pams i la volta era de pedra¹². La

construcció d'aquest pontarró, per part de l'Ajuntament de Maria, fora del seu terme municipal, té com a única explicació la gran importància i utilitat d'aquest camí per a la gent de Maria.

Posteriorment, l'any 1878¹³, l'Ajuntament de Maria destina una partida de 400 pessetes, concedides per la Diputació Provincial a la reparació del Camí d'Artà.

En aquesta època, s. XIX, les rotes de Montblanc tenien una gran importància per als jornalers de Maria. D'elles en sortien una gran part dels seus queviures. "Treure rotes", en una època de fam, era poder aconseguir llenya, llegums, feina...

El camí vell d'Artà, a més, era una excel·lent via de comunicació per anar a peu o amb carro a les possessions com: es Bosc, son Doblons, sa Cabaneta, Binicaubell, son Marí, son Serra, es Cabanells... o per acursar camí envers Artà, Capdepera, son Servera, Sant Llorenç... Record de petit haver-lo emprat en dues ocasions: una a peu, amb el meu pare, per portar l'egua a l'ase d'es Bosc i l'altra, acompanyant l'amo en Pere "Banderoler", amb un carretó i una mula "Glòria", per anar a sos Ferrers de l'amo en Toni "Cotó", a cercar més d'armada. Era un camí també molt emprat per cocouers i per fer estraperlo. Supòs que encara algun mariando recorda quan, de nit, i amb un sac de blat sobre el coll, anava a moldre al molí de s'Estret, per dins Montblanc.

També de l'any 1878 tenim notícies d'una reparació per part de l'Ajuntament de Sineu dels camins de Banderola i son Rabassa fins a l'hort de can Ribes.

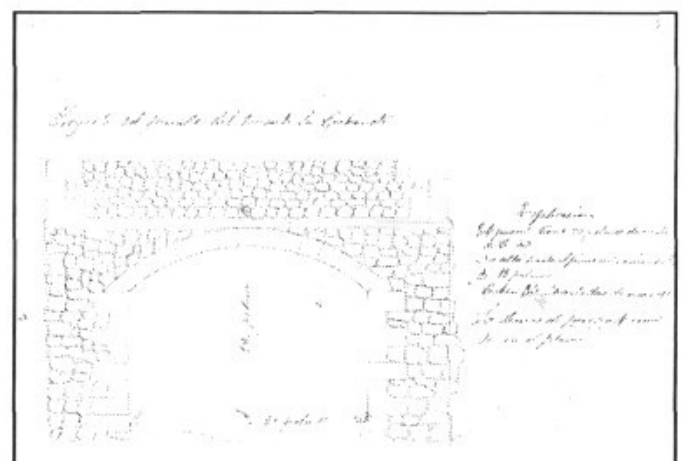
El 1879 hi ha una petició a l'Ajuntament perquè el camí d'establidors d'es Pujolet sia ampliat per al trànsit de caruatges¹⁴.

El 1880 s'assenyala la direcció i la latitud del camí públic no veïnal de s'Alqueria Blanca¹⁵.

L'any 1880 es dona compte del mal estat del camí de Deulosal, sobre tot després de ploure¹⁶.

També de 1880 tenim localitzada una informació sobre l'amplària del Camí de son Ca¹⁷.

El 1882 constatarem una petició d'indemnització per

Projecte del pont del torrent de Sa Cabaneta

Camí des Rafal Nou

l'eixample del camí de sa Tanca¹⁸. Sa Tanca, aleshores, era rústic i d'aquí que encara es parli de camí i no de carrer.

El 1883 s'assenyala la direcció i latitud del camí des Reboster¹⁹, amb una amplària de sis metres. També l'any 1883 hi ha una petició per eixamplar el camí de ses Rotes d'es Molí²⁰.

El 1884 es realitzen obres al Camí de son Pelea²¹.

L'any 1887²² hi ha una sol·licitud per part de l'Ajuntament a la Diputació Provincial, de la quantitat de dos mil pessetes com a subvenció, per tal de reparar els camins veïnals de Sineu, Sta. Margalida, Artà i Petra, "...que han quedat intransitables per les contínues pluges".

El 1888 està documentat la construcció d'un pont en el torrent de son Bacs²³.

Ja l'any 1889 hi ha una petició per tal que s'arregli el camí de ses Rotes des Pinar²⁴. També del mateix any 1889 trobam una sèrie d'instàncies de veïnats demanant la demarcació del camí de son Xeremia que arranca del pou públic de sa Font²⁵.

L'any 1890 hi ha enregistrada la reparació del pont d'es Rafal Nou i el 1891 una sol·licitud per tal d'alinejar el camí d'es Reboster²⁶. Al s. XIX el camí d'es Rafal Nou també era conegut per camí de Llubí, que passa per sa Serra, sa Casa Roja, sa Cleda...

De l'any 1892 trobam informació de les reparacions dels camins de Muro i Sta. Margalida²⁷.

El 1899 s'eixampla el camí carreter de ses Sorts²⁸.

L'any 1900 es realitza un desmuntament al camí veïnal de Petra a l'alçada d'es Serral Mascaró²⁹ (nomenat avui dia també es Serral "Barber", front al camí de Baix).

En cap moment hem trobat referències als camins particulars de Roqueta, son Perot, Rafal Roig, ses Sorts, sa Torreta, son Niell, els Infernets... aleshores particulars i avui tots municipals.

Al segle XIX eren considerats camins públics els següents: Sineu, Sta. Margalida, Artà, Petra i Muro; dos d'ells eren catalogats com a carreteres: el de Palma/Sineu i el de Muro.

Els camins particulars, que a vegades també rebien el nom d'establidors (el que avui serien municipals):

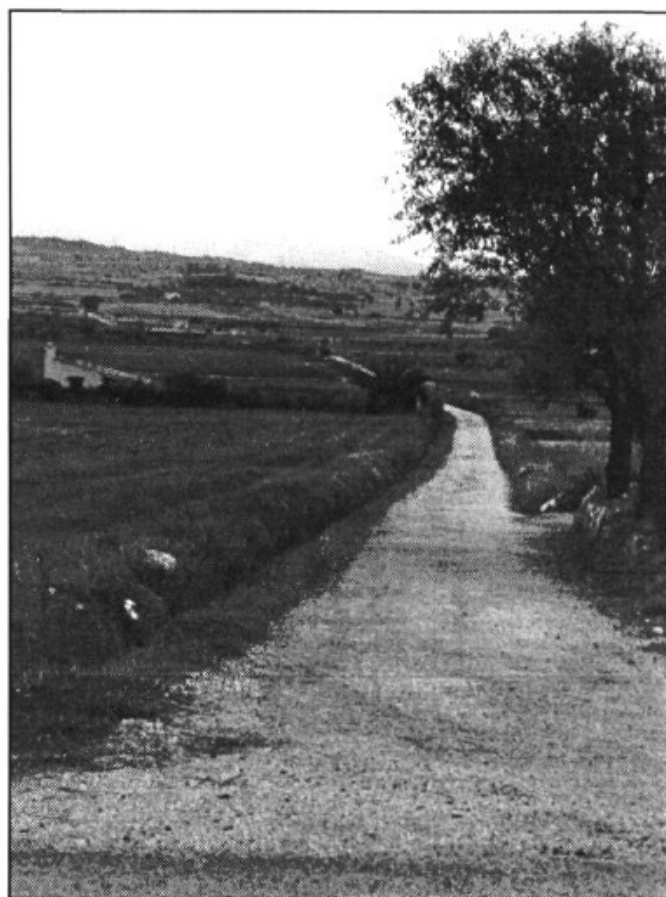
Deulosal, son Ca, sa Tanca (abans d'urbanitzar-se), es Reboster, ses Rotes d'es Molí, son Pelea, ses Sorts, ses Rotes d'es Pinar, son Xeremia, son Rabassa, Banderola (aquests dos darrers dins el terme municipal de Sineu)...

A posteriors estudis sobre camins analitzarem l'evolució dels camins abans del segle XIX, així com la situació actual.

Bartomeu Pastor Sureda

Notes:

1 A.M.M.S. 123	14 A.M.M.S. 6
2 A.M.M.S. 6	15 A.M.M.S. 6
3 A.M.M.S. 4	16 A.M.M.S. 6
4 A.M.M.S. 4	17 A.M.M.S. 6
5 A.M.M.S. 5	18 A.M.M.S. 6
6 A.M.M.S. 5	19 A.M.M.S. 6
7 A.M.M.S. 5	20 A.M.M.S. 6
8 A.M.M.S. 5	21 A.M.M.S. 5
9 A.M.M.S. 5	22 A.M.M.S. 5
10 A.M.M.S. 123.	23 A.M.M.S. 5
Expedient de les obres de reparació practicades en el camí veïnal d'Artà. Anys 1871 i 1872.	24 A.M.M.S. 7
11 A.M.M.S. 6	25 A.M.M.S. 7
12 A.M.M.S. 123	26 A.M.M.S. 7
13 A.M.M.S. 6	27 A.M.M.S. 7
	28 A.M.M.S. 7
	29 A.M.M.S. 7

Camí de Ses Sorts, des de la Carretera de Sineu

NOTÍCIES CURIOSSES

2. SEGLE XIX.

Any 1837. Obertura de l'Escola Pública a Maria. [Fa 160 anys].

Any 1842. Nomenament de Pere Mas, "Escolà", perquè es cuidi de donar corda al rellotge.

Any 1842. Nomenament d'Antoni Lluc Mas per portar la correspondència dues vegades a la setmana a Palma.

Any 1843. L'Ajuntament fa saber (intima) a Josep Carreras, prevere, perquè tapi la finestra que ha oberta a la paret de la vicaria.

Any 1844. Que el Celador de l'Església castigui els nins que no guardin silenci durant els oficis.

Any 1844. Nomenament del saig, mestre encarregat del rellotge.

Any 1845. Nomenament d'inspector (veedor) de carns.

Any 1846. Els carros han de portar postetes numerades.

Any 1847. Es reclama la captura de Josep Cotó "àlias el Musolino".

Any 1852. Finques urbanes que posseeix l'Ajuntament:

- Casa Consistorial, presó i carneseria.
- Casa Carrer Quintana.
- Casa Vicaria.

Any 1856. Obres per tal d'allargar l'Església.

Any 1859. Sobre la conservació i augment d'arbres a l'interior de la població i als passejos.

Any 1859. Sobre col·locar una caixa-bústia per depositar-hi les cartes.

Any 1863. Sobre la prohibició de sembrar tabac de pota.

Any 1865. Al poble no hi ha "botica" ni apotecaria.

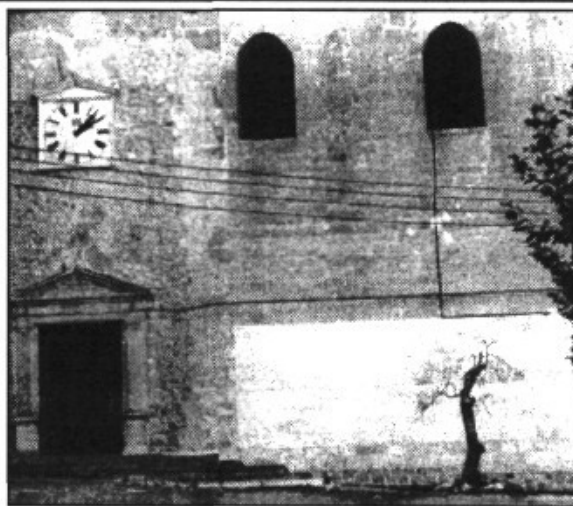
Any 1866. Nomenament de Miquel Ferragut com a metge titular.

Any 1875. Compra per part de l'Ajuntament d'una romana que arribi a vint-i-cinc arroves [1 arrova = 10,400 quilograms o 26 lliures], i una altra fins a tres arroves. També s'adquireix una barcella, un almud i mig almud.

Any 1878. Que es practiqui al punt Regaló, entre carrer Corbates i Quintanes, una claveguera per tal que recollisqui les aigües dels esmentats carrers.

Any 1878. RELLOTGE PÚBLIC. És igual que el de Vilafranca. Va ésser col·locat per Jaume Ramis. Preu 300 duros. Ha d'ésser instal·lat el dia primer d'agost. Forma de pagament: 200 duros el dia de la col·locació i 100 restants passat un any. S'encarrega del manteniment a Miquel Carbonell.

Any 1883. Ha quedat reduït a cendres el molí de vent d'Antoni Quetglas i Tugores, per una xispa elèctrica. Dia 4 de març.

Relloige Públic, situat a la façana de l'església

Any 1875. S'aprova que el carrer Bosquet tenguí una amplària de sis metres.

Any 1887. Comunicació de la Societat Arqueològica Lul·liana, mitjançant la qual s'interessa a aquesta Corporació, perquè, en retolar els carrers nous es posi a un el nom de Ramon Llull.

Cementiri municipal, a la carretera d'Ariany

Any 1887. Benedicció del nou cementiri. [Fa 110 anys].

Any 1890. Els pregons han de verificar-se als següents indrets: so n'Estel·lat, carrer Femenia i a l'extrem nord del carrer Quintanes.

Any 1891. S'acorda que, per mitjà de prestació personal, s'ajudi l'obra que s'ha de començar per la construcció d'una capella de Comunió [actual Capella Fonda] a l'Església.

Any 1891. Nomenament de Josep Ramon i Coll, metge cirurgià.

Any 1899. Destrucció de rates i ratolins, pagant cinc cèntims de pesseta per cada animal que es presenti a la Casa Consistorial.

Any 1900. Adquisició d'una caixa de fusta per al rellotge públic, per tal de guardar-lo de la pols.

FONT DOCUMENTAL: Arxiu Municipal de Maria.

Bartomeu Pastor Sureda

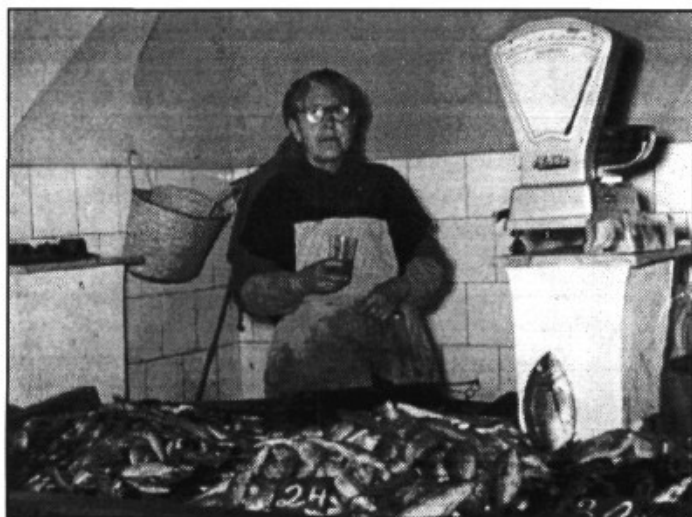
SA XERRADETA AMB...**BARTOMEU VERA, PESCADOR***(Continuació del mes anterior)*

P- Ha canviat el món de la mar?

R- I tant que ha canviat! La gent de la meua generació aprengué les pesqueres dels pares. A força de calades apreníem on hi havia les coses. Havíem de pescar el jonquillo o el que fos, tot se feia a mà. Suàvem totes i cadascuna de les feines que fèiem. Quan arribava el vespre no podíem dormir de mal que en feien les mans, de cruïades que les teníem. Sabíem on hi havia arena, on hi havia alga i on hi havia roca, a força d'enganxar-hi les xarxes més de dues vegades. Cada peix apareix a un lloc determinat; així el jonquillo se fa entre l'alga i la roca, mentre que el cabotí dins l'arena. Per això quan se menja el cabotí cruïeix, perquè té arena dins la panxa, mentre que el jonquillo no cruïeix. Avui, amb tanta tecnologia, no s'han de preocupar gairebé de res. L'aparell els indica el peix, s'aturen, pesquen i recullen. Ni s'embruten. Les xarxes les recullen totes a base de màquines. Van ben protegits amb botes i impermeables.

P- Cada peix té la seva temporada?

R- Sí. El jonquillo es comença a pescar pel desembre i fins a principis de maig. El bonítol i la mèrlera comencen pel maig. Els llocs on se pesquen se sortegen i tens aquell lloc que és per a tu tota la temporada. A finals d'octubre ve la tonyina. Solíem esser tres per pescar la tonyina. Jo hi anava amb els meus germans. La peça més petita és de 15 Kg. N'hi havia de 150 o de 200 Kg. Al mateix temps que pescàvem la tonyina, pescàvem l'almadrava. Si teníem sort amb la pesca de la tonyina era quan ens defensàvem millor.

La mare de Bartomeu Vera venent el peix. Fixau-vos amb el preu que està marcat.

Com a bon pescador ha adquirit gran habilitat fent nusos

P- Aquesta classe de pesca volia dir que havíeu de fer nit a la mar?

R- Sortíem d'horabaixa i fins l'endemà de matí. Com que els cotxes de línia passaven el dematí havíem de tenir el peix a punt dins covos per fer-lo arribar a la carretera d'Andratx o de Calvià. Segons on ens trobàvem, ens atravcàvem a la vorera i amb el covo damunt del cap, havíem d'anar fins a la carretera a esperar que passàs el cotxe de línia i que se'n dugués el peix. La banda de més aprop era Palma Nova que només havíem de caminar un quilòmetre, però si ens trobàvem a Portals Vells, havíem de caminar vuit quilòmetres amb el peix per arribar a la carretera. Si fèiem tard, el cotxe no ens esperava; seguia i ja havies perdut el negoci. Quan arribava a Palma, un home amb un carretet anava a cercar els covos de peix i el repartia a les peixeteres de la Plaça Major. Si allò que havíem pescat era una tonyina, per la banda de Santa Ponça, ens la posàvem a l'esquena i cap a la carretera. Imagina't com han canviat les coses! Si teníem set i no teníem aigua, ens acostàvem a la costa i anàvem als aljubs a cercar aigua, o als cocons, si havia plogut. Els sabíem tots de memòria. Si hi havia gana, mon pare, que ja havia duit aquest costum de Cuba, ens feia recórrer els figuerals de la costa de Ponent, de Cas Català fins passat Sant Elm, i canviàvem peix per figues o per altres coses. La fam fa córrer!

P- El món de la mar deis que ha canviat, però els peixos deuen ser els mateixos?

R- No, ni de molt. Per la banda del Jonquet, que era el lloc on els nins de la meva generació anàvem a pescar, des de la Riera fins a l'Auditori, record que pescàvem: galls, crancs d'herba, enclotxes, cornets de tap. També record que agafàvem: peus de cabrit, ostres, dàtils de mar, etc. Llavors tot això ho veníem a una peixetera que es deia "Sa Morenita" i així trèiem qualque pesseta per nosaltres. Ja n'hi cercareu de coses així per allà! Des que feren el Passig Marítim i amb els vessaments d'aigües brutes, ja no queda res de tot això. Els submarinistes també han fet molt de mal al peix de costa: cigales, cranques, escorballs, sards, etc. Si no hi ha control és lògic que moltes espècies hagin desaparegut. Perquè vegis si ha minvat segons quina pesca, record que quan acabà la guerra, poguérem tornar anar a pescar a Cabrera. Amb mon pare hi anàrem. N'agafàrem tantes de cigales i cranques que omplírem la barca. Però quan tornàvem cap a Palma, ben contents, en haver passat Cala Pi, les cranques s'anaven morint. No n'arribàrem la meitat de vives, a pesar que les anàvem banyant, seguit seguit. Així i tot hi va haver quatre-centes cranques i més de vuitanta quilos de cigales i llagosta. Mon pare no hi volgué tornar pus.

A la desembocadura de la Riera hi havia un salt d'aigua, i quan en baixava poca, s'hi col·locaven angules cercant menjar. Els nins fèiem una cucada, amb cucs de terra i en fermàvem un manat a una canyeta. Preparàvem un paraigua a l'inrevés i posàvem la cucada dins de l'aigua. Al cap d'una estona pegàvem una estirada i cap a dins del paraigua.

Els pescadors som ambiciosos. Abans, però, respectàvem els períodes de pesca i donàvem temps perquè les espècies se recuperassin. Ara es pesca de tot, tot l'any. Han aconseguit que el jarret anàs escàs i tot perquè no li donen temps per reproduir-se.

P- Heu passat per moments difícils a la mar?

R- Una vegada estant davant del Port d'Andratx, a sis o set milles de la costa, devers les dues de la nit l'hèlice es va enganxar amb una corda. Érem set de barcada; jo amb 19 anys era el més jove. El meu oncle que era el patró em mirà i em digué "ja saps a qui li toca". Em donà un ganivet i per avall a tallar la corda que s'havia embolicat a l'hèlice. Aquesta va ser la primera. La segona, anàvem arrossegant les xarxes i amb un fred que pelava, que ja no sabies d'on havies de treure més roba de tanta que en duia, i jo patapum d'esquena a l'aigua. Amb tanta roba que duia damunt no me'n sortia i entre un germà meu i un mariner no me podien ficar dins de la barca. La tercera va ser a l'escollera, al moll de Ponent. Estava tot sol i treia les xarxes. Se girà el vent, vaig anar per posar el motor en marxa i no m'arrencà. Ja me tens amb la barca cap a les pedres i amb un forat a

El matrimoni Vera, amb els seus néts mariandos, el dia de la comunió del nin.

la popa i la barca que s'anava omplint d'aigua. Vaig fermar una corda a la barca, perquè no se n'anàs per avall i vaig anar buidant tot el que vaig poder perquè no se perdés res. Vaig haver de cercar una barca més grossa per poder-la treure. El 58 ja me costà la reparació més de 30.000 ptes.

P- La gent de la mar s'ajuda, o cadascú va pel seu compte?

R- De fet a la mar hi ha obligacions, lleis que obliguen a socórrer els qui estan en perill, però si ens trobàvem enmig de la mar que ja havíem acabat i entrava mal temps, donàvem una mà als que encara no havien recollit per fer més via. Ens ajudàvem a treure les xarxes, la barca, pintar. Vèiem una família necessitada perquè l'home estava malalt o havia tengut qualque problema, idò organitzàvem una col·lecta i també els donàvem una mà. Hi havia molta misèria pel Jonquet, principalment. Avui la gent d'una mateixa finca no se coneix i no se diuen ni bon dia.

P- Voleu dir que la gent es pitjor avui en dia?

R- Mirau, de corrupció n'hi ha haguda sempre. Per exemple, al port està prohibit calar-hi les xarxes. Idò jo i altres per poder-hi pescar dèiem al celador que no s'acostàs per allà i no s'hi acostava, perquè sabia que hi sortiria guanyant. I com això, també els estraperlistes. Deien a la guàrdia civil "en aquest bocí, de tal hora a tal altra no vos hi acosteu" i ells desembarcaven gènere. De suborns i corrupció ja n'hi havia. Potser era de més petita escala, perquè no hi havia tants de doblers com ara, però era ben igual. Record que quan era al lot se va córrer la veu que

els vespres un fantasma se passejava per la zona dels molins del Jonquet. Amb un parell d'amics hi anàrem. Sabeu que va ser? Un estraperlista que se passejava tapat amb un llençol per fer por a la gent i així poder desembarcar coses tranquil lament.

P- I el món de l'estraperlo i el contraban, l'heu conegut d'aprop?

R- De contraban de tabac i coses així no n'he volgut saber res mai. Però l'estraperlo era una cosa de cada dia, que tothom ho sabia i que gràcies a ells hi va haver accés a coses com el pa, l'oli. Als pobles no les passaren tan magres, però a Ciutat se passà fam, faltava de tot. Ens donaven 100 grams de llegums per persona i setmana, una magraneta de pa.

L'amo en Tomeu conta i conta coses. Quan explica coses de Santa Catalina la cara se li transforma i adopta un posat diferent. Se l'estima molt la seva barriada. Recorda persones, botigues, fàbriques, llocs, venedors ambulants, festes i sobretot les bregues que tenien amb els nins del Puig de Sant Pere. El pont de la Riera marcava el límit dels dos barris. Així mentre els del Puig els cantaven a una banda del pont:

No hi ha collons de puput,
per entrar a dins des Puig

ells els contestaven des de l'altra banda:

No hi ha collons de gallina,
per entrar a Santa Catalina.

i acaba per ensenyar-nos un parell de gloses marineres:

Voldria ser pegellida
o sinó caragolet,
per anar ran-ran paret,
a cateva, Margalida.

Si les ones de la mar
totes el cor me ferissin
no crec que me rendissin
tant com el teu mirar.

"Adios" Sebastiana,
demà vespre tornaré,
de la mar blava duré
una morena pintada.

Jo li donava peixet,
i ella més peixet volia,
que és bona llepolia
a qui li agrada el jarret.

Els qui pesquen en el bou
són els pescadors valents
que no temen en el temps
tant si plou com si no plou.

Mumare em diu cada dia:
no et casis amb pescador,
perquè quan hi ha maror
ja no mengem pa aquell dia.

Jo cobrava ses mel letes
damunt sa barca de bou.
M'agraden ses jovenetes,
de quinze fins a denou.

Es pescadors en sortir
cerquen sa bona pesquera,
uns se'n van devers Peguera,
i calen per Santanyí.

Es cabot i sa raboa
entraren dins un forat,
el Bon Jesús hi ha anat
i els ha taiada sa coa.

Ala, barqueta, camina!
i arribaràs prest a Ciutat,
que ets es més anomenat
de tot Santa Catalina.

Maria, juliol 97
Magí Ferriol i Joan Gelabert

*Aquest document, és per a mestre Tomeu,
un petit tresor. És paper moneda emès a
Mallorca*

EL RACÓ DEL POETA

UNA PREGÀRIA A LA MARE DE DÉU DE LA SALUT

A Vós, Mare i Senyora
a dins es vostre veïnat
floriren roses hermoses
baix un cel il·luminat.

Dau-nos la benedició
per tots i per qui va errat
sia flor d'una oració
en la Santa Germandat.

Oh! Verge de la Salut!
Donau bona orientació
a nostra gran joventut
que és del poble, lo millor.

En la més gran harmonia
i en la més bona virtut
donau pau a la padrina
i al padrí que és tan sabut.

I els pares que se carreguen
de la casa tot el pes
que visquen i que floresquen
que molts no volen fer res.

Oh! Verge, Mare del Cel!
Vos envii una oració
per tots els morts que visqueren
de tot Maria en redó.

Donau llum de nit i dia
dins nostra llar cristià
que sia santa família
que vos vendrà a visitar.

El vostre fill és penyora
que vós mos vàreu mostrar
amb sa cara tan hermosa
com la flor de la mimosa
que a tots mos ha de salvar.

En la més gran ocasió
admir don Pedro Oliver
de Maria és el rector
i que la Verge amb el Senyor
li don la benedició
pel temple que du tan bé.

Dins tal dia senyalat
amb amor i simpatia
molts vénen de devers Ciutat
a ses festes de Maria
recordant tots aquell dia
que, junts, bevíem gelat.

Que molts d'anys mare estimada
que molts d'anys fins l'any que ve
donau a tots bona anyada
i que visca a cada casa
comprensió, amor i bé.

Molts d'anys a tots

Miquel Rosselló i Quetglas
Inca, setembre de 1997

Pel dia 19 d'agost,
festivitat de Sant Magí

POEMA AL DIRECTOR DE FENT CARRERANY

Que molts d'anys senyor Magí
mestre de categoria
que molts d'anys puguis gaudir
amb les flors del teu jardí
perfum de la teva vida.

I com a bon director
ficat dins es Carrerany
ets un gran informador,
del més gran al més petitó,
per això tots t'admiram.

Na Joana Maria Queralt
jo l'admir de nit i dia
junt amb vostra companyia
teniu un nin i una nina
que de tots són un encant.

La Verge de la Salut
vos don força i energia
amor, goig i alegria
i serà molt ben rebut
pels amics en aquest dia.

Inca, 19 d'agost de 1997
Molts d'anys
Miquel Rosselló i Quetglas

UNA LLÀGRIMA

Sonet

Jo era jovenet i tu ben joveneta
tot era verdor i flors la nostra vida
era un amor confús dins una lira
cantaven enamorats la cançoneta.

Jo, pensant amb els teus ulls, per tu vivia,
en la teva morenor de la careta
i el meu cor s'eixamplava d'alegria,
somiava que te veia una santeta.

La verdor dels teus ulls seran ma guia,
al servici me'n vaig Catalineta
no ploris, que la cara està entristida.

Dins una llàgrima me vaig negar per fer
més via
i vaig llenegar tot sol de la barqueta
dins la llàgrima dels teus ulls; mon cor
sospira.

Miquel Rosselló i Quetglas
Inca, agost de 1997

POEMA A SOR FRANCISCA NEGRE QUE VIU A COCHABAMBA (Bolívia)

El vostre amor heu donat
a Crist i a tots els pobres.
Davant el pare heu guanyat
pau, amor i santedat
davant el bon Jesuset.

La grandesa d'una carta
vaig rebre en nom del Senyor;
vostra grandesa és tanta,
que amb la bondat d'una santa
se pot curar un servidor.

Que visca sor Francisca
a dins les mans hi té un do.
Déu li conservi la vista
per aterrar dins la pista
davant Déu nostre Senyor.

Moltes de gràcies per la carta i pel
medicament. Una abraçada del vostre
amic.

BULLIT DE NOTÍCIES

UN MES D'AGOST AMB MOLTES OPORTUNITATS D'ACTIVITATS

Si aquest passat mes d'agost heu volgut participar en alguna activitat haureu tengut més d'una oportunitat i segur que n'haureu pogut elegir qualcuna al vostre gust. La piscina ofería els seus habituals cursets d'estiu; el futbol sala, masculí i femení, també han acollit un gran nombre de participants; fins i tot unes bones camionades d'arena han permès fer una competició de volei-platja al poliesportiu. Si allò que volíeu era iniciar-vos en el ball de bot, els pacients membres de l'Agrupació SO DE CASTANYETES n'ensenyaven els dimecres al vespre a l'Escola d'Abaix. Una vetlada de ball de saló a la plaça per als amants d'aquesta classe de ball, i una altra de

LA PUDOR DEL CLAVEGUERAM

La manca d'aigua de pluja -excepte la segona quinzena d'agost, que ens obsequià amb una sèrie de tempestes d'estiu- motivaren que pel reixat del clavegueram del poble es filtrassin unes males olors que motivaren que es tapassin amb teles, i altres estris per evitar la pudor que envestia tot el poble. Per això un dia vàrem veure com una brigada d'empleats de l'Ajuntament tiraven productes dins de la xarxa per atenuar les males olors. Llàstima que quan es produïren les tempestes estiguessin tapades perquè l'aigua ho hagués netejat ben aviat.

DE MARIA A HOLLYWOOD, NOTÍCIA DE PREMSA

Hi ha notícies que un, quan les llegeix, no sap com agafar-les. Com una cosa real, o com un guió d'una pel·lícula del Berlanga? I sinó, demanau-ho als components del grup de ball SO DE CASTANYETES, que el dissabte dia 16 d'agost foren protagonistes d'una aventura que els va merèixer ser portada dels diaris.

L'actuació que feren a bord del iot TALITHA, propietat

música de banda, amb l'actuació de la Banda de Música de Santa Margalida, ompliren dues altres jornades d'aquest passat mes d'agost. Qui no se conforma és perquè no vol!

TOTHOM A LES FOSQUES I A LA FRESCA

El passat dia 22 tenguérem, cosa ja sabuda i experimentada per tothom, una apagada de llum que a Maria durà fins gairebé les dotze de la nit. Sense electricitat, és clar, no hi ha televisió. Sense televisió, a les fosques i amb calor, s'està molt millor a fora, a la fresca.

Així fou com gràcies a aquesta apagada, poguérem veure -és un dir- com els carrers de Maria s'ompliren, com feia estona que no ho estaven, de gent que sortí a prendre la fresca, a xerrar i a veure un cel estrellat que pareixia més net que mai.

del multimilionari Pau Getty, que conduïa l'actor Tom Cruise i la seva dona, també actriu, Nicole Kidman, per aigües il·lenques, va ser envoltada d'un misteri propi d'una trama hollywoodenca. Sembla que els varen contractar sense especificar-los on actuarien exactament, o per a qui. Els embarcaren en dues llanxes i els dugueren a bord del iot. Allí es trobaren amb la sorpresa d'haver d'actuar davant de l'astre cinematogràfic i la seva dona. Una foto que es feren amb els dos protagonistes i la seva posterior publicació sembla que fou la causa d'algunes tensions entre el grup i qui els havia contractats.

MÉS TITULARS DE PREMSA, PERÒ NO TAN AGRADABLES

Pel que s'ha vist aquest passat mes d'agost, a Maria hem estat notícia, no només per saber sonar bé les

BULLIT DE NOTÍCIES

castanyetes, sinó per dur, des de l'ajuntament, un control nul sobre la normativa urbanística que per llei s'ha de fer complir des del Consistori. Sembla que algun veïnat de Maria ha trobat escandalós que allò que abans era conegut com el xalet del Metge Monjo i que els nous propietaris han transformat encara no se sap ben bé en què, tengués un permís d'obres on se'ls autoritzava a canviar la teulada i a fer algunes reformes interiors, per valor de poc més de 2 milions i mig de pessetes i ho ha denunciat als diaris. El DIARI de BALEARS se n'ha fet ressò i ho ha publicat. A l'hora de la veritat, i la cosa és ben visible, allò que s'està fent no té res a veure amb allò que es va demanar.

Tothom té dret a fer el que vulgui amb allò que és seu, sempre que respecti tot el conjunt de normatives que estan fetes per a tothom; però el que es demana a l'Ajuntament és que les faci complir si és que algun particular no les respecta. Així de senzill. No es pot de cap de les maneres renunciar a exercir i fer complir la llei, deixant d'ingressar uns doblers, per permisos d'obres, que reverteixen en una millora per al conjunt del poble. Això no és actuar en contra de ningú; això és anar a favor de tothom.

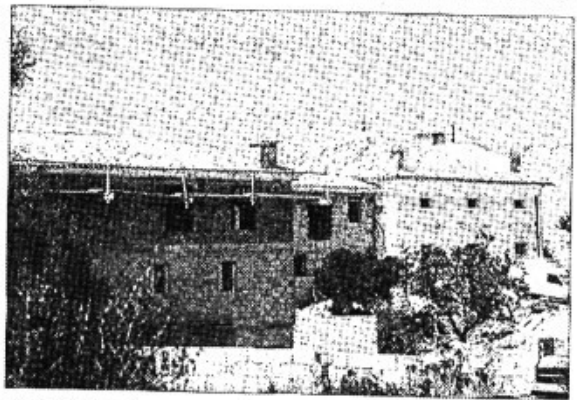
EL SOPAR DELS AMICS DEL MADRID, A LES FOSQUES I ELS COETS AMB TRES QUARTS DE RETARD

Ens han assegurat que el vespre que Mallorca es quedà a les fosques, els membres de l'agrupació dels Amics del Madrid tenien un sopar organitzat al Poliesportiu i que a pesar de comptar amb algun empleat de GESA no els donaren llum més aviat que als altres. Però, a pesar del problema, un grup electrogen els assegurà la visió d'allò que menjaven per evitar que algun simpatitzant culé els substituís la carn per peix. D'això se'n diu estar preparats! Ah, i seguint amb el tema del futbol, encara ara no se sap amb certesa qui va ser que el vespre que el Madrid guanyà la Supercopa, i al cap de més de tres quarts d'hora d'acabat el partit ho celebrà tirant els corresponents coets a l'aire: un madridista d'efectes retardats?, un culé optimista de cara a la propera lliga?

LA TERCERA EDAT: "EN ESPAÑOL, POR FAVOR"

Sembla que per a la directiva de la Tercera Edat de Maria, això d'escriure en mallorquí no ho tenen gaire assumit. Als aparadors de les botigues de Maria han aparegut dos cartells on es convida als mariers i marieres a prendre part en dues activitats que, per variar, inclouen el menjar pel mig. Una excursió per al final d'agost i una paella per al final de setembre apareixen en un flamant

♦ *Maria de la Salut* ♦ Urbanisme

El constructor ha realitzat canvis importants en la cel·la C-10.

Foto: TOMELI GARCÉS.

Denuncien una obra sense permís
ubicada davant el taller del batle

La Sala exigirà un nou projecte al propietari

"en español, porque así nos entendemos todos". Animau-vos a escriure en la mateixa llengua que parlau, que tampoc no és tan difícil!

UN LLIBRE SOBRE 25 ANYS D'ESCACS A MARIA

Sabem que en Jeroni Bergas i n'Enric Pozo treballen de valent (segurament hi ha altra gent però no ho sabem) per treure un llibre per a la propera Fira del Mercat d'Ocasíó. Des de fa temps que han anat recercant tota quanta informació hi havia a les hemeroteques per tal de fer un repàs exhaustiu a aquests darrers 25 anys d'activitat escaquista al poble de Maria. Des dels inicis dels primers torneigs, fins a la creació del Club d'Escacs, així com els millors moments viscuts per aquest club, ja veterà, formaran un llibre que segur que valdrà la pena tenir i guardar dins de la petita biblioteca de temes locals que han anat apareixent aquests darrers anys.

UNA NOVA PROPOSTA DE CANVI DE NOMS DE CARRERS?

Ens han informat que l'Ajuntament encarregà a una comissió una proposta d'estudi dels noms de carrers. Desconeixem l'origen de la proposta i la composició de la comissió. També ens han dit que aquesta proposta anirà acompanyada d'una publicació on es justificarà la proposta de canvi de noms. Quan sapiguem més coses o surti la publicació ja n'informarem més a fons. De totes formes és ben necessari que l'Ajuntament mogui algun dit per normalitzar d'una vegada la retolació dels carrers de Maria. Fins i tot la premsa se'n va fer ressò d'aquesta anormalitat.

DEMOGRAFIA

ENS HAN DEIXAT:

En Miquel Bergas Ordinas, morí el passat dia 3 d'agost, a l'edat de 81 anys. Vivia al carrer Capità Salom, 24 de Plana

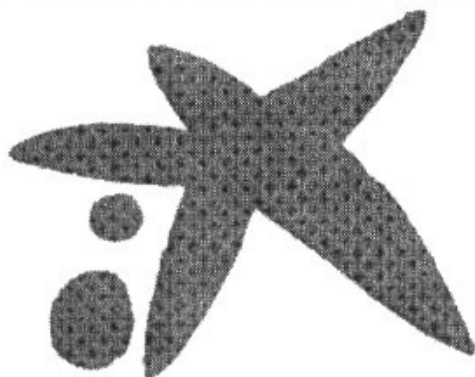
Que descansin en pau.

JA L'HAN FETA:

En Bernat Carbonell Matas i na Catalina Barceló Rosselló, es casaren el passat dia 2 d'agost, a l'ermita de la Consolació de Sant Joan.

Que el vostre amor no acabi mai.

"la Caixa"

TELÈFONS D'INTERÈS:

AJUNTAMENT	525002
FAX	525194
UNITAT SANITÀRIA (cita prèvia)	525594
APOTECARIA	525020
ESCOLA DE DALT (telèfon i fax) ...	525083
ESCOLA DE BAIX	525252
LOCAL TERCERA EDAT.....	525564
PARRÒQUIA	525033
GESA INCA: AVARIES	880077
BOMBERS	085
HOSPITAL MANACOR Informació	847000
Urgències	847060
Cita Prèvia	847100
AMBULATORI D'INCA	502850
URGÈNCIES A TOTA L'ILLA	061
SON DURETA (Centraleta)	175000
AMBULÀNCIES S.S. (Inca)	502850
AMBULÀNCIES	200362
RECAPTACIÓ TRIBUTS CAIB (Inca)	505901
ADMINISTRACIÓ D'HISENDA (Inca)	505150

HORARIS:

AJUNTAMENT:

de 8'30 a 15 hores.

APOTECARIA:

Matí: 9 a 13 hores.

Horabaixa: 16'30 a 20'30 hores.

UNITAT SANITÀRIA:

de 9 a 15 hores.

BIBLIOTECA:

Dimarts, dijous i divendres: de 18 a 20 hores.

Dimecres: de 17 a 20 hores.

Dissabtes: de 10 a 13 hores.

LÍNIA MARIA-PALMA:

Sortides Maria: 7'30 i 15 hores.

Sortides Palma: 13 i 19 hores.

LÍNIA INCA-MANACOR:

Cap a Manacor: 12'30 i 19'55 hores.

Cap a Inca: 9'40 i 18'50 hores

PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA DE SINEU: Carrer Ponent, número 3.

- Per demanar hora al servei de Pediatria heu de cridar de 8 a 14 hores al855043

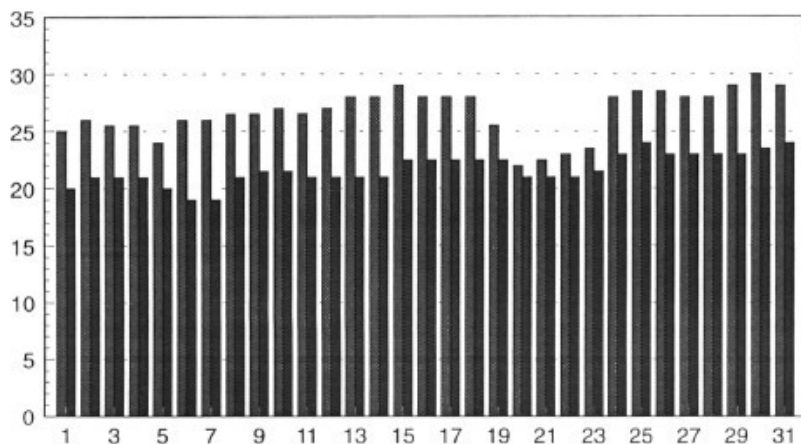
- Per urgències, a partir de les 15 hores heu de cridar al520292

- Preparació pel part, postpart, control de gestació i informació sobre anticonceptius heu de cridar al236624

El temps

MES DE JULIOL

■ MAXIMES ■ MINIMES

PLUVIOMETRIA

Dia 4 1 l.

TOTAL: 1 LITRE

Temperatura Màxima

30 °C (Dia 30)

Temperatura Mínima

19 °C (Dies 6 i 7)

Temperatura Mitjana

24'2 °C

Mitjana Màximes

26'6 °C

Mitjana Mínimes

21'7 °C

HOMENATGE A L'AMO EN XESC DE SON CLOQUIS

La Publicació 'M'han Dit' de l'Associació Cultural Rondalla Bellver, es fa ressò de l'homenatge que es reté a l'amo en Xesc de Son Cloquis, el passat dia 13 de juliol, publicant la foto que reproduïm.

Els organitzadors volen aclarir que les despeses, 150.000 pts que cobrà Música Nostra, anaren a càrrec de Sa

Nostra,
50.000 pts,
i So de
Castanyetes,
100.000
pts.

13-07-97. Homenatge a l'amo En Xesc de Son Cloqui

CONCERT DE LA BANDA MUNICIPAL DE MÚSICA DE SANTA MARGALIDA

El passat diumenge dia 17 d'agost, la banda municipal de Santa Margalida, ens donà un concert, a la plaça des Pou, interpretant aquestes obres:

- Pas doble de Miquel Caldentey.
- Airiños aires.
- El Arte de Cuchores
- Selecció de la Leyenda del Beso.
- Oregón
- Variación in blue
- Preciosa (Obertura).

DE VIATGE, AMB VIATGES MARTEL

Viatges Martel sortejarà un viatge per a dues persones, entre totes les fotografies recents de viatges publicades a Fent Carrerany al llarg del 1997.

Aquest mes no hi ha hagut participació. Suposam que haureu fet qualche viatge en l'estiu i que al proper número hi haurà una bona participació.

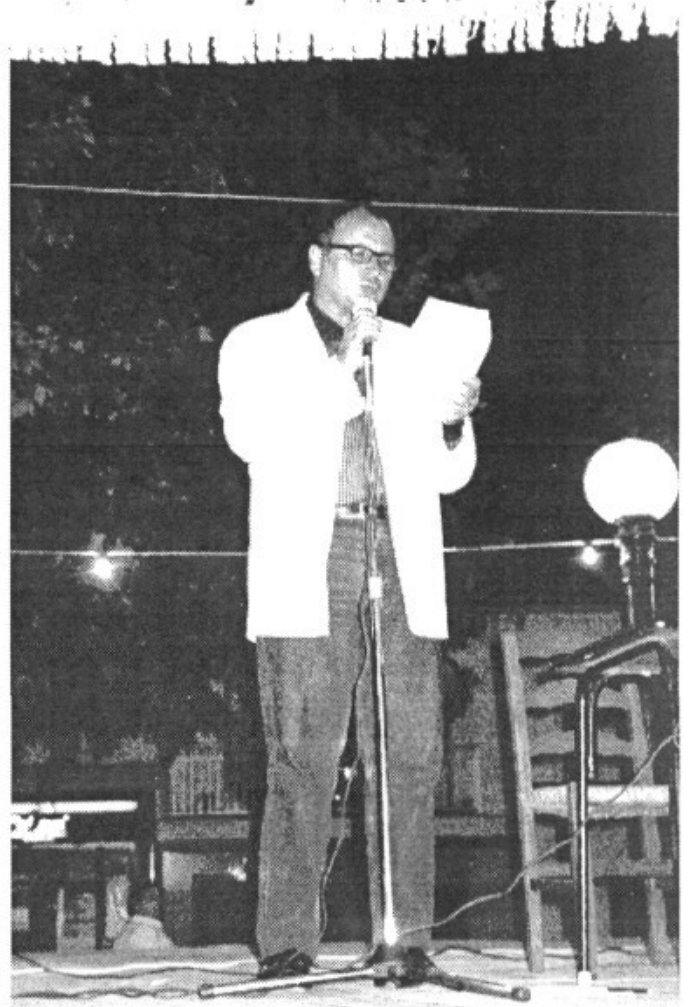
Pregó de les Festes de Maria de la Salut. Any 1996

Bon vespre, salut i alegria per a tothom, primer de tot per les mariandes i els mariandos i, també, per a tots el de fora poble: gent del pla, mallorquins, baleàrics, tots catalans, tots europeus, tots ciutadans del Planeta. Abans de res, vull donar les gràcies a l'Ajuntament de Maria i especialment al seu batle, Rafel Oliver, per donar-me aquest gust de parlar, d'incitar-vos a la festa, de provocar-vos a la bulla, de glosar-vos alguns dels noms propis de Maria de la Salut, de cantar-vos les fetes quotidianes d'aquesta matèria humana tan rica com teniu, tan modèlica en idees i pràctiques que són capdavanteres i avançadíssimes. Idees i pràctiques que es fonamenten en una llarguíssima tradició de cultures que parteix dels avantpassats talaiòtics (ens queden la pleta des Pujolet on es trobà un mart de bronze, el de Castellot a es Gassons i el del Velar), dels benignes romans (hi ha tègules, ceràmiques i monedes que ens parlen d'ells), dels sensuals moros (ens deixaren topònims com el de Maria mateix que ens identifica amb la bellesa del seu sentit, Pujolet, i els Almaraytz, Benahitir i Beniacalam, i també aquesta enginyeria hídrica dels qanats de sa Gruta de Roqueta i des Pujol) i dels pares i mares catalans que des de 1229 són la genètica, la llengua i la cultura on vivim.

Tres esdeveniments ben diferents i ben simbòlics marquen amb fondària humanal aquestes festes de 1996.

Tres mariandes fan cent anys. Maria de la Salut fa 160 anys sent poble i l'Ajuntament ha obert per unanimitat un registre de parelles de fet siguin del sexe que siguin els dos individus que comparteixen la vida. Tres motius extraordinaris i ben diversos per dir que la qualitat humana d'aquest terrer és excel·lent i representa un model d'aquests valors tan escassos en aquests temps, fatals per a la lírica, que corren: el valor d'amor a la vida, el valor d'amor a la independència, el valor d'amor a la tolerància i el respecte d'idees, orientacions, desitjos, en una paraula, singularitat de cada ésser humà. "Viure i deixar viure" podria ser una magnífica divisa dels mariandos.

Dedic amb totes les forces del meu afecte un "molts d'anys i bons" tan gran i gros com el bulb del campanar marier a tres mariandes, tres dones que fan cents anys enguany: Madò Margalida Font, madò Joana Maria Castelló i madò Margalida Bergas. Aquestes tres doctores de la vida, aquestes tres valentes dones ens poden donar lliçons magistrals d'allò que significa, com es fa i què és un art de viure. Que hagin pogut travessar les tempestes de guerres, sofriments i carnisseries que aquests darrers cents anys s'han produït a la Terra és un senyal joiós de resistència, un símbol de lluita a favor de la vida i una realitat engrescadora. Elles tres representen, i, sobretot, són, l'exemple d'un coratge vitenc que irradia força per a tots quants les envolten. Molts d'anys de bell nou i que en

Biel Mesquida, a la Plaça des Pou, l'any passat, llegint el pregó de les festes de la Mare de Déu

pogeu complir molts més! Un gran aplaudiment per a aquestes valentes dones!

Ara m'agradaria que aquesta teringa de paraules confegida per donar el sus de les Festes tengués els mateixos cavalls de força que movien el drap col locat devora aquest campanar-minaret marier, cavalls de força que aconseguen un miracle materialista: aquell drap en un temps de gana feia fideus que eren com el manà. Vull que aquesta poetiquíssima imatge de la bandera que fa fideus alçada per l'enlairadora màgia de les paraules damunt els nostres caps dins aquesta plaça des Pou sigui com un leit-motiv, una cantarella contínua entremig del meu cant a Maria.

Sobrevol en picat Maria de la Salut! Quants cultius s'entreteixen dins la meua vista! Els cultius de foravila són la pell del paisatge: terra cerealícola amb farratge, ordi, civada i blat, i també ametlerars, garroverars, figuerals i un fotimer d'aviram, porcs, bous i cabres, cavalls i mules. Els cultius geogràfics són el nom de cada cosa: sempre que he vingut a Maria m'he quedat fascinat per la varietat de topònims ben mallorquins de soca-rel, ben catalans de soca-rel que són com la respiració de la memòria que alena en els seus sons: Deulosal, son Bufarell, ses Tarragones, son Niell, son Bacs, son Perot des Clapers, can Tubet, can Bèto, s'Alqueria Blanca, son Guillot, Roqueta, sa Talaia, son Fullós, so n'Alegre, can Virgili, ca na Panxeta, son Fogueró, ca na Cocova, can Ruat, Binicaubell, so n'Huguet, na Sebel.lina, Calderitx, es Velar, can Rosa, sa Torreta, can Pastora, son Nivorra, son Boscà, son Roig. Quin gust pronunciar-los, quin perfum desprenen en dir-los, quin plaer estimar-los!

Els cultius històrics són les arrels de la identitat, fars i guies per ser allò que som, identitat difícil i amenaçada per mor de la poderosa cultura mundial uniformitzadora. I com que crec que la història no sols la fan els dits historiadors, sinó la suma de les històries de cada humà per senzill i humil que sigui, que ens duen tots els ensenyaments i les olors d'un temps ancestral i explicat des de fora de qualsevol poders, per això citaré els religiosos Rafel Carbonell i els germans Jaume i Julià Fontirroig com a mariers que en uns segles d'analfabetisme aconseguiren alta saviesa, el treball fosc de les franciscanes Lluïsa Maria Crespí i Francisca Sorell, la feina educativa d'Àngel Madrigal Gómez, el mecenatge de les escoles d'Àpol·lònia Monjo i del metge Antoni Lluç Monjo, l'esperit de l'aviador Pere Tauler i l'esplèndida feina del fotògraf Pere Mascaró que podrien ser fites significatives. Emperò el que m'impressionen de bon de veres són les dones i els homes de suara i d'ara que a través d'entrevistes contenen i canten allò que ha estat la seva existència amb serena sinceritat. La meua llista és fragmentària i personal i l'ha feta possible el magnífic treball d'història oral del recercador Bartomeu Pastor i del rector Pere Fons. Quin Indiana Jones estava fet per Larache l'amo en Joan de son Matet, caramel.ler i republicà, quina veu més autèntica té na Francisca de son Llompart, quin segador joiós fou l'amo en Toni Moliner, quina bella estimació la de madò Catalina Bergas Soler i l'amo en Bartomeu de sa manacorera, quina llengua més dolça la de Sor Joana Mestre, sa monja des camí d'abaix, quin batle republicà més senzill en Jaume Bergas Femenies, quina vida més novel lesca la de n'Antònia Bergas Ordinas, quin fort sentit social el de Mestre Miquel Carbonell, Cuquet, quina entrecavadora de la vida Madò Margalida Font Munar, quin missatge més elèctric l'amo en Pau Colombram Mieres, quin ardor missioner el de Jaume

Vanrell, Rumbo, i quin amor fraternal el de Francisca Maria Vanrell, quina conreadora més arromangada Madò Francisca Mas Munar, quines broadores més feineres i artistes Na Joana Aina Carbonell, Na Margalida Genovart, Na Joana Aina Negre, Na Catalina Ferriol, , Na Margalida Obrador, N'Antònia Carbonell i n'Antònia Gelabert, quin amador de la terra i el conradís l'amo Antoni Negre i Carbonell. He hagut de tallar la llista perquè podríem estar fins demà però per acabar recordaré els glosadors Damià des Bous, Ferriol Bauzà, Antoni Ferriol, Banyà, i Magí Ferriol, Nadal; diré que la feina del rector Pere Fons i del seu company Jaume Santandreu ha estat un planter de savieses ensenyades amb la feina pròpia i quotidiana; afirmaré que el pintor Pere Alemany ha passejat les clarors marieres pintades per ell arreu del Món, la candidatura municipal de les valentes dones d'Esquerra Republicana m'ha demostrat una nova manera lluminosa d'anar a la política, els inventors d'aquesta revista Fent Carrerany m'ha fet veure com es pot fer un mitjà vertaderament comunicador i conclouré aquest fris de material humà de primera amb el cantant Francesc mas, l'amo en Xesc de Son Cloquis que estotja dins la veu tots els matisos de l'emoció camperola

Vos imaginau la festassa que hi degué haver a Maria quan el 1726 es designaren els primers diputats electes a l'Ajuntament de Santa Margalida? Dins aquella assemblea del poble que es celebrava a la sortida de l'església hi ressonaren visques i enhorabones quan Damià Bunyola, Antoni Carbonell, Damià Femenia i Jaume Ginard foren elegits. Vos podeu fer una idea de les feinades i els esforços dels diputats electes Miquel Gual i Joan Torelló que el 1796 bastiren els fonaments per aconseguir la independència de la Vila? Emperò no aconseguiren res perquè fins a la Constitució de Cadis del 1812 no es podien constituir ajuntaments a pobles de més de mil habitants. I aquí va ser quan els mariandos tornaren a recomençar de bell nou un gran procés per poder-se autogovernar. Al leluia! Quin rebombori hi devia haver per aquests indrets, com se devien tocar i abraçar les mariandes i els mariandos, com devien beure per celebrar el 1813 aquell primer consistori provisional format pel batle constitucional Gabriel Llompart i els regidors Joan Bergues, Antoni Bunyola, Joan Carbonell i Sebastià Carbonell i el síndic com Guillem Mallol. Emperò l'alegria va durar poc. Els liberals foren substituïts pels absolutistes i Ferran VII amb el seu retorn abolí la sobirania del nou municipi i el reintegrà a Santa Margalida. Els mariandos varen haver de guarir i patir una partida d'anys més, fins que el 1830 s'aprovà una llei que deia que els pobles de més de mil habitants havien de tenir un ajuntament propi. Emperò no era tot dit i fet,

l'Ajuntament de Santa Margalida va fer servir totes les seves estratagemes i ardis per impedir la separació. Fins i tot arribaren a dir que el metge de Maria no era un sanador sinó un sagnador per tal de desprestigiar la proposta. Sort que el 1836 hi hagué uns valents mariandos, els electes de Maria a l'ajuntament de Santa Margalida i a la Real Audiència, que prepararen uns informes on explicaven des de la demografia i la riquesa del municipi als serveis socials que existien. I com que la independència costa però com la veritat sempre sura, el 1836 Maria se separà definitivament de Santa Margalida i es constituí un ajuntament integrat pel batle Joan Carbonell, els regidors Miquel Font, Joan Mas, Miquel Pastor i Joan Tugores i pel regidor síndic Guillem Mestre. Conten les cròniques que la festassa no s'acabava ni de dia ni de nit. Avui, quan celebrem amb festa aquesta feta essencial per Maria voldria convertir-la en senyal identificatòria i fonament d'una lluita que encara no s'ha acabat: el dret de cada individu a la seva pròpia independència i el dret de cada país a la seva singular autodeterminació. Els drets individuals són una conquesta recent per fer desaparèixer una de les pitjors ignomínies que per desgràcia encara existeix: l'esclavatge. La llibertat de cada humà està reconeguda arreu del Planeta però és molt poc practica-da. I no em parlem del respecte i del gust per conèixer tots aquells que són diferents: els altres. Cada altre és un estrany i en l'acolliment d'aquesta estrangeria d'un humà amb l'altre hi ha el bessó del mestissatge, de la tolerància, de la solidaritat, de la necessària fraternitat. Perquè volem ser lliures com individus també volem que ho siguin les col lectivitats que formam. Per això des del començament del procés democràtic hem intentat, com aquells electes del segle XVIII, aconseguir el llistó més alt possible d'autogovern. Els resultats són magres i esquifits ara per ara: constituïm una autonomia de tercera regional que ni tan sols té encara les competències educatives quan posseeix com a pròpies la llengua i la cultura catalanes. Amb aquest pregó vos convit a continuar la lluita dels vostres majors per aconseguir el grau màxim de sobirania pròpia per tal que comandem a ca nostra tant com volguem. I tant com poguem en una Europa que ja quasi és tot u però que posseeix com a essència el fet de ser el major mosaic mundial de cultures en l'espai territorial més petit: Si això arriba a funcionar sense absolutismes ni dictadures voldrà dir que els europeus serem els humans més civilitzats i lliures del món. O sigui els que ens aproximarem a les totes cap a les felicitats.

Maria de la Salut: un model de tolerància. Cadascú de vosaltres te una empremta digital. Imaginau si aquesta forma de la pell dels vostres dits és especial, que els majors controladors del Món, els Estats i les Polícies, es dediquen

a col leccionar empremtes digitals per a tenir a tot individu ben fitxat. Si cada empremta és única en el món, cada cervell és únic en el món, cada dona i cada home són únics en el món. Amb els seus desitjos propis, amb les seves necessitats personals, amb les seves sexualitats intransferibles, amb les seves maneres de veure i de viure. Per què vos record això que sembla tan senzill? Perquè contínuament s'oblida. Des de petits ens volen col locar unes etiquetes que ens uniformitzin més que ens singularitzin. I, sobretot, les lleis quan s'afiquen en la intimitat dels humans es converteixen en mordasses, jous, sedassos i devessall de tota casta d'injustícies. La notícia que el consistori de Maria de la Salut havia obert per unanimitat un registre de parelles de fet siguin del sexe que siguin representa una fita clara i orientadora de les capacitats de justícia, de tolerància, de modernitat i d'humanitat que el poble de Maria té com a riquíssim patrimoni.

Festaires, festers, amadors de la festa. Des aquí vos convit a practicar amb totes les intensitats possibles aquest espai suculent de fireries, de facècies, de fetes i de fets que la festa duu, provoca i crea i que ens fan volar enfora de les dures feines quotidianes. Aprofitau aquestes vacances de l'esperit en què ens amaram de forces oblidades d'alliberament i de pacificació i sentiments nous de joia, disbauxa i bauxa.

Que soni la música, que comencin les cançons, que els cossos es llancin al ball, que les matèries grises, aquests cervellets nostres plens de tot quant ens fa humans, sí, que les matèries grises de cada fester s'obrin i deixin a lloure els territoris sensibles que ens fan fruir, gaudir, passar el gust. El guster que aquest mariando de cap i de cor vos desitja a tots.

Visquen els 160 anys d'independència de Maria de la Salut!

Visquen les tres sàvies dones que fan cent anys!

Visca la justícia i la tolerància del poble de Maria!

Visca la bandera que fa fideus!

BIEL MESQUIDA i AMENGUAL

NOTA PER ALS SUBSCRIPTORS AMB DOMICILIACIÓ BANCÀRIA:

Com ja voc comunicàrem a principi d'estiu, l'any passat no vos passàrem pel banc el rebut corresponent a l'any 1996.

A principi d'aquest any passàrem pel banc el rebut corresponent a l'any 1997, de 2500 pts. Ara, durant els mesos d'agost i setembre, passarem els rebuts de 1996, que són de 2300 pts.

Vos demanam disculpes per les molèsties que us haguem pogut ocasionar

PASSANT L'ESTONA AMB UN NAVEGANT SOLITARI: JOSÉ L. DE UGARTE

Fa uns anys que una vegada més la història de la navegació a vela va tornar a assolir un lloc d'honor. Acabava de donar la volta al món navegant en solitari un gran mariner basc, José Luís de Ugarte. La proesa d'aquest navegant intrèpid és per molts motius una gesta molt poc freqüent i sentir-la explicar de viva veu al seu protagonista, té una força que fa vibrar l'ànima dels qui l'escolten.

Sempre he sentit una forta atracció pel mar, com molts altres mallorquins, i també per l'aventura, segurament esperonejat per les aventures vitals que m'explicava el meu padrí que navegà amb un vaixell de veles i vapor al voltant del món, coneixent països, races, costums, paisatges i persones distintes, singulars, interessants i que són la millor experiència que un pot tenir. Ja de ben petit em llegia tot quant llibre d'aventures reals, proeses humanes, etc, que arribaven a les meves mans.

Viure és sempre arriscar-se a una aventura de resultats incerts, però n'hi ha que a més a més converteixen aquesta aventura en una experiència única, bé per decisió pròpia o bé obligats per les circumstàncies.

Un bon dia, mentre prenia una cervesa vora el mar amb un amic, Albert Barquès, navegant solitari, llop de mar, gran coneixedor de l'ofici i que ha trescat tots els racons del món a bord de molts vaixells, em digué si m'agradaria coèixer en persona l'Ugarte. Vaig saltar d'alegria, ja que era un desig que feia temps que tenia.

Aprofitarem una visita a Barcelona, amb motiu d'una fira nàutica, i anàrem a dinar amb ell al Port Olímpic. Allà va començar una llarga, intensa, emotiva i sorprenent conversa que si no hagués estat per la cita ineludible que ell tenia -la presentació d'un llibre- encara continuaria.

Aquest home alt, de pell bruna, d'espatlla ampla, tot un prototipus de basc, va emprendre l'aventura tot just acabat de jubilar-se, després d'haver exercit una professió que no tenia res a veure amb el mar. Va emprendre la volta al món en solitari, tot acceptant que els perills eren tants que l'adéu a la família es convertí en una demanda de perdó per si no tornava, ja que si així hagués passat hauria estat la millor de les desaparicions. La seva veu, a estones tràgica, a estones divertida agafà el protagonisme aquell dia.

-UGARTE: Vaig demanar perdó a la meva dona i als fills. L'ansia d'aventura no em deixava viure en pau. Una vegada partit, la navegació fins a la punta sud d'Àfrica, a Ciutat del Cap, es pot dir que transcorregué sense sorpreses. Passava el dia canviant veles, corregint el rumb, descansant estones, escrivint el quadern de bitàcola, mirant el temps, menjant una mica i posant esment als vents i tormentes. La temperatura encara no era molt baixa, però tot i això anava amb una indumentària impermeable al

fred, a l'aigua i també a la transpiració. La higiene corporal era mínima, si bé, fins arribar als mars freds encara em podia permetre alguna rentada parcial, però quan un arriba als mars antàrtics, fins i tot les necessitats es fan a sobre.

El més important en la navegació en solitari és la seguretat personal. Quan encara portes a sobre indumentària mínima, quan encara no fa fred de veritat, quan encara pots fer les necessitats als llocs adequats és important conèixer les instruccions per orinar a bord. Et trobes al camarot, la coberta és mullada i no tens ganes de pujar-hi, per la qual cosa decideixes utilitzar el WC. Com és natural esperes fins a l'últim moment i quan ja no pots més, t'aixeques, caus a sobre algun objecte delicat i te'l carregues, t'aixeques ràpidament i dius un flastomia. Camines en ziga-zaga, t'agafes al tovalloler i amb un moviment sobtat del vaixell l'arranques de cop... i una altra flastomia surt llampant. Arribats en aquest punt ja no pots aguantar més i ets a punt de rebentar. Et col loques davant la tassa del vàter, et baixes ràpidament els pantalons i perds l'equilibri. Aixeques la tapa i comences a orinar en el precís moment que un cop de mar et fa sortir disparat cap endarrera deixant una fil d'orina per terra. En caure ja te n'has fet la meitat a sobre. Llavors un cop de cap et tira cap endavant i l'orina descriu un arc parabòlic mullant el que quedava d'eixut. Per molt que tractes d'afinar la punteria a la tassa del vàter, és inútil. En aquell moment un altre cop de mar ha tancat sobtadament la tapadora i has estat a punt de quedar-t'hi engrunat. Uff! Com que ja no pots més i estàs cansat de lluitar contra els elements la resta del contingut surt espontàniament, regalimant cames avall, fins arribar en algun indret on guardaves objectes que no es podien mullar. Contat així pot ser ben divertit, però les coses més simples, dins d'un vaixell, poden convertir-se en veritables odissees.

Qualsevol entrebanc pot significar un final tràgic,

no tan sols del viatge, sinó de la teva vida. Has de vigilar molt. Per exemple, una vegada que vaig caure a coberta i em vaig fer mal en un braç, me'l vaig trencar. Jo mateix me'l vaig haver d'embenar, immobilitzar-lo i fer-me les cures. Això va fer que em trobàs incapacitat unes setmanes amb tot el que representava de perill, de problemes, per manca de reflexos i inseguretat en les maniobres.

Un altre aspecte és l'autodisciplina, l'alternança entre descans, curts i repetits i les tasques pròpies com canviar veles i corregir el rumb. Normalment dormia tongades de dues hores i després quatre hores de vigília.

L'autèntica aventura es presenta quan un entra en els "cuarenta rugientes", la zona del paral·lel 40, amb grans corrents, tormentes intenses, aigua gelada, presència d'icebergs, ones d'entre els 5 i els 10 metres; aquí és on es demostra l'autèntic llop de mar que un porta dins.

El moment més perillós que vaig viure fou quan una gran massa de gel que no sobressortia em va arrencar el sensor situat a l'obramorta del vaixell, perdent el contacte per ràdio i creant una via d'aigua que va posar en perill el vaixell; fins i tot pel fet de no contactar amb mi es va començar una recerca per part de l'aviació xilena, que em va localitzar quan ja havia resolt la via d'aigua.

La visió d'aprop dels icebergs fa estrènyer el cor, ja que són enormes muntanyes de gel que amaguen un volum encara més gran per sota l'aigua i qualsevol xoc és fatal.

El més avorrit en un vaixell a vela és la falta de vent, les calmes equatorials són la cosa més avorrida del món. Observar els peixos voladors que quan cauen a coberta són un bon suplement alimentari i diversifiquen el menú: Observar els "petrells", aquestes aus impressionants, d'ales llarguíssimes, que planegen hores i més hores de manera majestuosa, són la imatge poètica que fa sentir la immensitat de l'espai, el poder de la naturalesa i la petitesa de l'home.

L'aventura, l'ànsia de superació, la necessitat de llençar-se al desconegut, buscar nous horitzons, en tots i cadascun dels aspectes de la vida, són, al meu entendre, el millor de l'espècie humana, el que ens fa superiors, podent aportar una visió creadora i novedosa al dia a dia, ajudant a fer millor, ni que sia molt poc, un món per als que ens seguiran.

La seva veu, la seva poderosa veu ho omplia tot. No hi havia necessitat de res més.

Antoni Gelabert i Mas

MÚSICA I CANÇONS A CA'N GASPAR

La nit del dissabte dia 9 d'agost, al corral de Ca'n Gaspar tenguérem una de les sorpreses agradables d'aquest estiu.

Tres jovenets de Maria: en Pere Mas, na Maria Magdalena Femenias "Fama" i en Joan Carles Torelló ens obsequiaren amb una vetlada musical realment sorprenent. Per què sorprenent? És molt fàcil caure en la temptació d'identificar jove i amant d'un tipus de música determinat: renouera, cantada en anglès preferentment i, de consum immediat. Però no tots són així. O no, exclusivament.

Aquests tres joves ens demostraren que la música actual i la música de sempre no són incompatibles; que la qualitat és un pòsit que no es perd fàcilment i que tenen un sentit musical molt millor del que molts es pensen.

El corral de Ca'n Gaspar es descobrí ideal per assaborir aquesta faceta del tres joves mariers. La veu dura, greu, d'en Pere, la veu timbrada i modulada de na Fama i el punteig just i puntual de l'acústica d'en Joan Carles, ens obsequiaren amb un seguit d'interpretacions que no sabíem ni pressuposàvem d'aquests jovenets.

Cançons de Raimon, de Lluís Llach, de Paco Ibáñez, de Joan Manuel Serrat, al costat de cançons populars i algun romanç prou conegut, acompanyaren composicions pròpies durant més d'una hora. El corral de Ca'n Gaspar era ple de gent que pogué gaudir d'aquestes interpretacions i que correspongué amb aplaudiments i algun "donatiu" a pagar el muntatge de la vetlada.

Desitjam que algun altre dia d'aquests ens convoquin a una altra cita, segurs que encara seran capaços de sorprendre'ns més del que ens deixaren aquest passat vespre d'agost.

FUTBOL I SOCIETAT

No és producte d'un somni d'una nit d'estiu, ni fantasia de la imaginació, allò que contaré. És contràriament, un fet real i constatable en l'actualitat mariera. Un fet que si el cont és perquè trob que històries com aquesta s'han de publicar, perquè a més d'històriques, són com a misterioses, interessants, saludables.

Com a marier que som (anava a escriure "bon marier", però com que som de s'Arraval retir el qualificatiu no fos cosa que qualcú hi tengués res a dir) i interessat per tot el que passa al voltant del meu poble, perquè m'agrada comunicar-me i perquè tenim la sort de poder presumir d'una revista com FENT CARRERANY que ens ofereix les seves pàgines, veng a contar el que ve a continuació.

Cada vegada que pas per davant de la Casa de la Vila, em retur una estona per passar la vista pel Tauler d'Anuncis (quantes pressions hagueren de fer aquells jovenets de la transició perquè aquella gent del Bunker es dignàs col locar-lo allà on és avui, allà on toca), curiosos per si hi trob qualque novetat. Quasi sempre tot l'anunciat en aquell requadre ja és conegut, recollit d'aquí i d'allà, però avui, dilluns de Sant Bernat, me n'he duit una sorpresa d'aquelles que mai em podria imaginar i que em va deixar astorat; o sia que no sentia ni ràbia, ni tristesa, ni alegria, que és el que jo entenc per astorat. I és que entre tots aquells papers oficials, oficinosos, etc, se n'hi havia mesclat un, de color blanc (no podia ser d'altre color), on s'hi anunciava no sé què d'un sopar, una bauxa per a uns "madridistes" (ja veis que no escric "madrilenys" per no ser com alguns que confonent ous amb caragols titllen de catalans els seguidors del Barça), per celebrar no sé què (supòs que ja endevinaven que guanyarien la Supercopa). Com ja he dit abans, aquell anunci em cridà molt l'atenció.

Què és això d'utilitzar les dependències municipals per fer "madridisme"? -em preguntava. I a poc a poc vaig anar filant, filant. I com que el cap encara em funciona, gràcies a Déu, ho vaig anar veient tan clar com la flama d'un llum.

Ja ho tenc -vaig exclamar. Per quin color es decanten tant el batle com el destacat cap de l'oposició? I aquí vaig descobrir el bullit: TOTS DOS "MERENGUES" com el blanc dels ous!

Confés que vaig estar temptat (només un moment) a fer-ne una de "MANTECA" per endur-me'n aquell paper blanc. Però... -i encara n'hi ha que no creuen en l'àngel de la guarda!- es veu que qualcú m'estima perquè de seguida una veu amorosa em murmurà petitet a l'orella avisant-me del que li va passar a aquell regidor per fer una cosa per l'estil. L'atenuant d'aquell regidor fou que només pretenia fer una fotocòpia i tornar-lo, no com la meua que era de destrucció total. Recorda -em digué la veu- que

quasi li costa anar engrillonat per la Guàrdia Civil. I com que, ja ho he dit abans, el cap encara em funciona i també que som bastant poruc, vaig desistir definitivament d'aquella dimoniada. De seguida vaig tranquilitzar-me i, com aquell de "la maté porque era mía" igualment "me marché sin mirarla". O sia que me'n vaig anar.

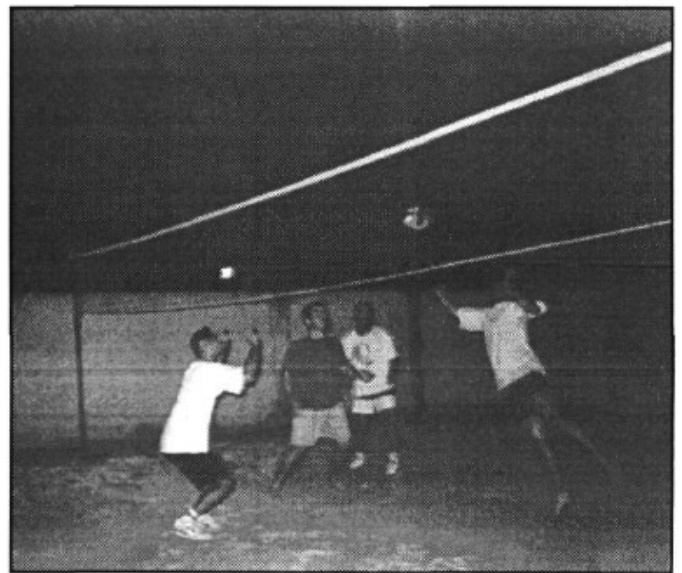
I quan m'allunyava pensava i rumiava interiorment fins que vaig acabar afirmant: I per què no? Si els del Barça, perquè tenien bo amb el rector repicaren les campanes una vegada que feren campions, per què no, repetesc, han de poder fer valer els "madridistes" les seves influències aprofitant que els dos "GROSSOS" de l'Ajuntament són "merengues" declarats?

Com podeu veure vaig en so de pau, encara que he de confessar que em fan fretura les glòries del Madrid; no hi puc fer més!

I per acabar acudesc a aquella contacontes brasileira: "Entrou por una porta. Saiau por a outra. E quen quisser que conte outra"

MÉS QUE ANAR DE MISSÉRS
M'HO VA FER SEBRE UN AMIC-
ÉS MILLOR EXPRESSAR EN VERS,
SI ÉS QUE EL CAP T'HO DÓNA
LES GLÒRIES DEL BARCELONA
NO TAN GRANS COM LES DEL MADRID.

I pau per a tothom.
Maria, 21 d'agost de 1997.
Miquel Oliver i Roig

EL VOLEI-PLATJA, DE MODA

Aquesta imatge correpon a un moment de la competició de Volei Platja, que ha tingut lloc al llarg d'aquest estiu al polisportiu municipal amb un notable èxit de participació i diversió.

CARRERANY ESPORTIU

TORNEIG DE FUTBET 1997

A falta d'una jornada per acabar la fase preeliminar del torneig, encara queden per decidir dues places per jugar les semifinals, aquestes les disputen els Quintos'71, el Taller B. Mestre i el Rest. Ses Torres; si bé, les dues primeres places ha estat ben guanyades pels equips del Bar Sa Plaça de Sineu i del Rest. Diplomàtic de Palma. Mirau com està de disputada la cosa!

Equip del Bar Sa Plaça, primer classificat

Fins aquests moments la classificació és la següent:

1. Bar Sa Plaça	24 Punts
2. Rest. Diplomàtic	17 "
3. Taller B. Mestre	15 "
4. Quintos'71	14 "
5. Rest. Ses Torres	12 "
6. Dream Team	11 "
7. Barralets	8 "
8. Ciutadans	8 "
9. Penya Barcelonista	3 "
10. Cop de Gas	1 "

Equip Restaurant Ses Torres

Cal comentar que el Bar Sa Plaça és l'únic equip que ha guanyat tots els partits, "són els millors" i que la Penya Barcelonista guanya el seu primer partit després de tres anys d'intentar-ho.

Màxims Golejadors:

Antoni Font	13 gols
Juanjo Maestre	9 "

Porter menys golejat:

Biel Moragues	13 gols
---------------	---------

Equip Taller B. Mestre

TORNEIG DE FUTBET FEMENÍ

Després de jugar la primera fase la classificació és:

1. 15 anys de Cop de Gas	9 punts
2. Cop de Gas	2
3. Bar Es Clot	2
4. Pub Creixent	2

Dimenge 31-8-97 jugaran les semifinals: 15
any de Cop de Gas- Pub Creixent
Cop de Gas- Bar Es Clot

Diumenge 7-9-97

19hs. 3r i 4t lloc

20hs. Final.

PENYA MADRIDISTA DE MARIA DE LA SALUT

Els seguidors de Reial Madrid estan d'enhorabona perquè el Madrid va guanyar la Supercopa davant el Barça i perquè segueix endavant el projecte de penya.

Joan Gual Bergas

ACTUALITAT DEL FC MARIENSE. AGOST 1997

S'ha començat ja a fer feina preparant els equips. Al moment de redactar aquestes línies tenim inscrits: benjamins, alevins, infantil i fèmines. Ara bé, hi ha moltes dificultats per poder comptar amb un nombre suficient de jugadors/es.

Esperam que per les Festes de la Mare de Déu poguem presentar les plantilles dels equips.

A la passada reunió la Junta Directiva va quedar de la següent manera:

President: Esteve Mas Ferriol

Vicepresident: Pere Font Mas

Secretari: Pep Ferriol Torelló

Vocals i Preparadors: Xisco Font Mas, Martí Mas Ferriol, Pere Castelló, Pere Carbonell, Pere Mestre Ferriol, Joan Bergas Font, Antoni Bergas.

El domicili social ha quedat fixat en el Bar Poliesportiu de Maria.

En properes edicions donarem la relació de les plantilles i els horaris dels partits.

El FC Mariense, en nom del president i de la seva junta directiva, vós desitja **MOLTS d'ANYS i BONES FESTES DE LA MARE DE DÉU 1997.**

Pep Ferriol Torelló

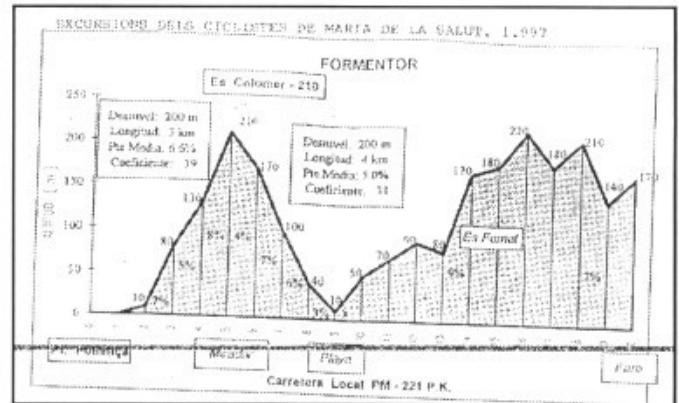
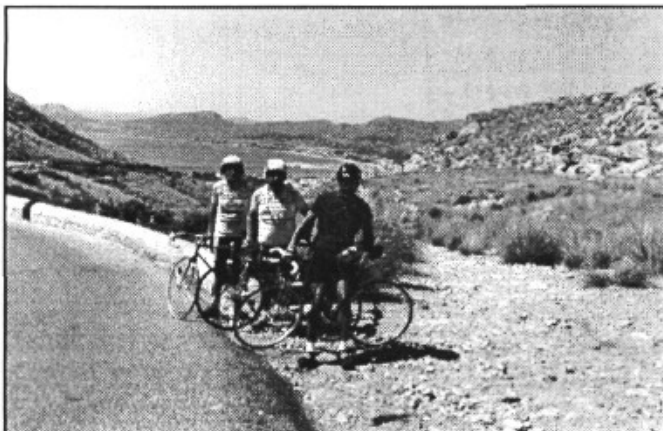
EXCURSIONS DELS CICLISTES DE MARIA DE LA SALUT - ESTIU 1997

Excursió realitzada el dia 2 d'agost. L'excursió començà a sa Pobla, fent un total de 80 quilòmetres entre l'anada i la tornada.

Poguérem admirar un dels paratges més interessants de Mallorca, sobre tot a l'anada, fora cotxes i amb una temperatura excepcional, no així a la tornada, amb molts de cotxes de lloguer i un sol que cremava.

Els participants foren: Miquel Perelló, Joan Mas i Pep Ferriol. Els podeu veure a les fotos fetes al Far de Formentor i en es Colomer, encara que la vista és encara a la Badia de Pollença.

Com que ho contaren tan meravellós, en Guillem Carbonell i en Pep Sabater hi anaren el dimarts següent.

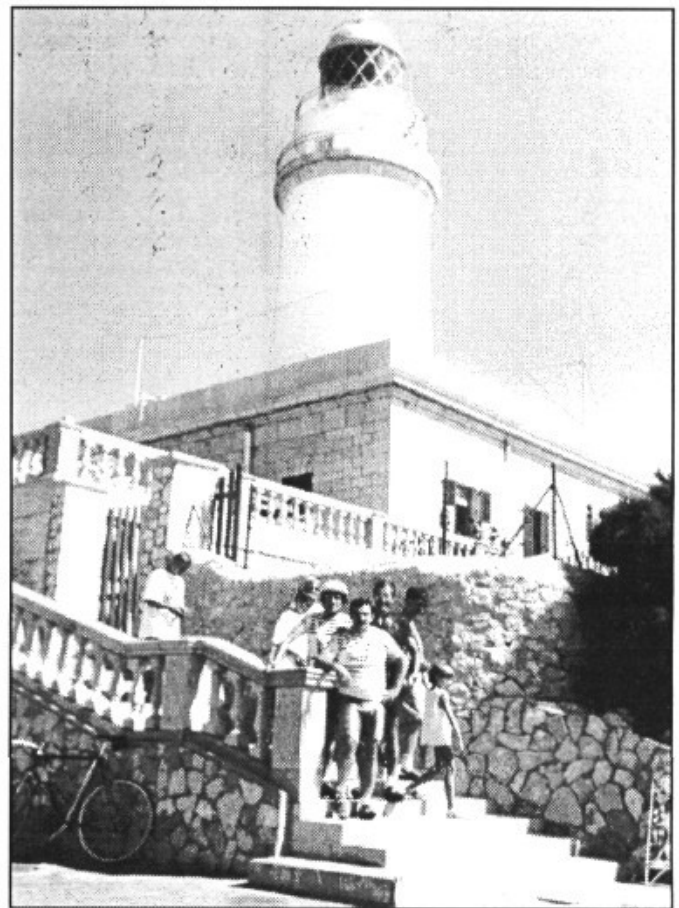
La següent excursió fou a sa Calobra, dissabte dia 9 d'agost. Aquí els valents foren: Miquel Perelló, Joan Mas, Guillem Carbonell i Pep Sabater. Excursió d'"alta muntanya", ja que la tornada, devers el "nus de sa corbata" s'empina molt; però arribaren bons i ben cansats.

La propera, per les festes, hi ha pensat fer: Sóller (no túnel), Deià, Valldemossa i tornada. Ja us ho contarem.

A part d'aquestes -un poc feixugues-, seguim sortint tots els diumenges (feci fred o calor); ara bé, ens arriam un bon berenar, ja que no tot ha de ser pedalejar.

BONES FESTES DE LA MARE DE DÉU 1997 i a tota la família ciclista d'aquest poble.

Pep Ferriol Torelló
Setembre 1997

MARIA A LES DARRERIES DEL SEGLE XVIII: URBANISME I POBLACIÓ.

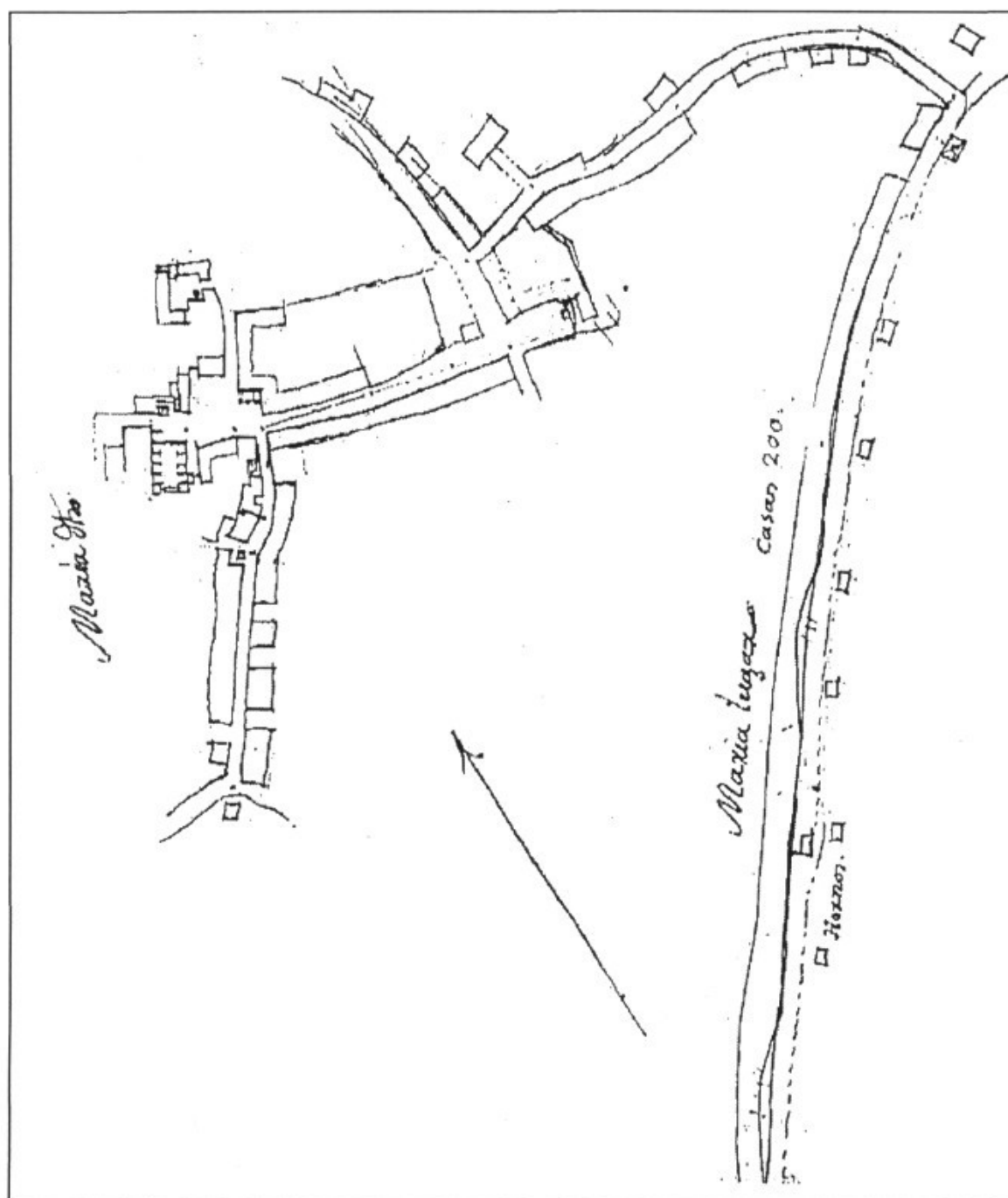
Antoni Mas-Bartomeu Pastor

Gràcies a l'amabilitat d'en Josep Morata Socias, professor d'història de l'art de la Universitat de les Illes Balears, hem pogut accedir a l'esborrany del plànol del nucli urbà de Maria dels voltants de 1789.

Aquest mapa es va dur a terme amb motiu de la redacció de *Viaje a las villas de Mallorca*, obra de l'il·lustrat mallorquí en Jeroni de Berard. En Berard, membre de la

"Sociedad de amigos del País", amb la voluntat de continuar la feina que encetà n'Antoni Despuig amb el seu mapa de Mallorca en aquells mateixos anys (el famós "mapa d'en Despuig", es va decidir a escriure una obra que havia de constar d'una descripció dels diferents pobles de Mallorca i del seu terme municipal, acompanyada d'un plànol de cada municipi i dels seus nuclis urbans.

Dissortadament, tot i que la pràctica totalitat de les

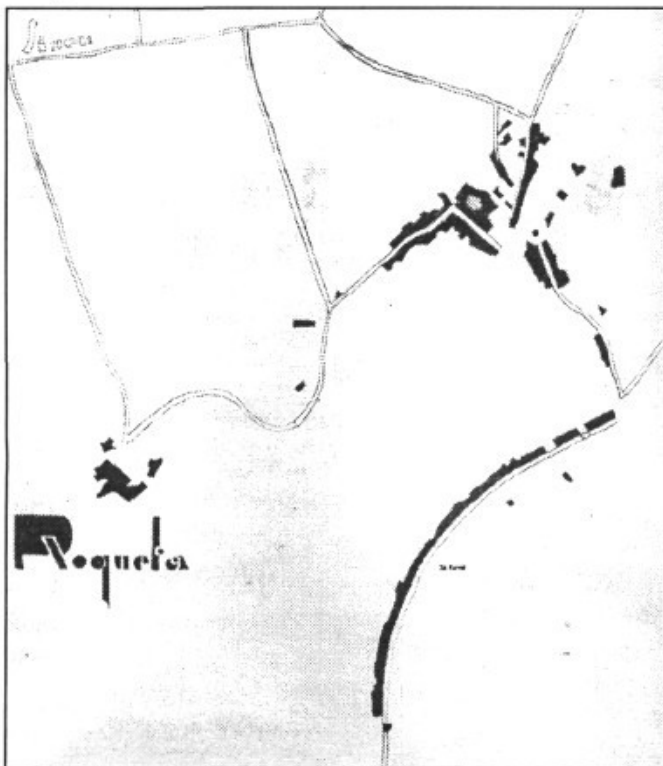
*Plànol de Maria
de Jeroni Berard.
Any 1789*

descripcions s'han conservat, la gran majoria de plànols s'han perdut. Tanmateix, fa alguns anys que es localitzaren una part dels esborranys dels plànols de poble que serviren per a la confecció dels diferents mapes, en els quals es poden apreciar amb claretat les principals característiques d'aquests nuclis.

Entre aquests esborranys hi ha el del plànol de Maria, cosa que ens permet conèixer quina era l'estructura física i urbana de Maria de darreries del segle XVIII, que podem contrastar amb la breu descripció que fa el mateix Berard (pàg. 119):

"A dos mil pasos, distante por el mediodía, tiene esta villa [Santa Margalida] un lugarejo sufragáneo llamado María. Fue en el tiempo de la reconquista una caballería que en el Real Repartimiento cupo al conde de Ampurias. Consta en el día de 200 casas, que forman alguna población, aunque no contiguas totalmente y algo apartadas de menos de mil pasos; se cuentan trece casas por fila sólo a un lado, y frente a ellas algunos hornos, que forman a modo de una calle o camino en puesto algo elevado.

IGLESIA. La iglesia está en lo más interior, dedicada a Nuestra Señora de la Salud, con su ligerita fachada y puertecita de dos pilares muy concluidos, un pequeño nicho para la imagen de Nuestra Señora, los años de 1774 de su construcción, más arriba, y una porción de arco o marco que lo cierra, sobre el que se ve una pequeña claraboya.

Plànol de Maria del primer terç del segle XIX.
Font: Arxiu Parroquial

El interior de la iglesia tiene 21 varas de largo, 6 el presbiterio y 10 y media de ancho, sin las capillas, que son cuatro a cada lado. Y al de la derecha, el primero se prepara el construirle adorno. Síguese la de Santa Anna, sin nada especial. La de San Vicente Ferrer, de estuco modernamente construída, pintada y dorada con armas y patronato de la distinguida familia de aquel lugar de Font i Roig. Y por último de este lado, la del glorioso Sant Joseph.

Al lado izquierdo, la primera también, aún no hay nada hecho de adorno. La segunda está dedicada al glorioso San Antonio Abad. Es nueva, de estuco, con colores y oro. Síguese la puera segunda; y la última que es de las Benditas Almas con un Crucifijo y nada de particular. La construcción de la iglesia es de boveda regular, de piedra arenisca. Está asistida de un viacrio, dependiente del cura párroco de su principal de la Villa de Santa Margarita".

A més, en comentar el mapa del terme, en Berard n'enumerava les principals propietats o possessions, de les quals n'indicava quina era la seva grandària, quin era el seu principal conreu i quin era el seu propietari. Això es el que va dir de les possessions de l'actual terme de Maria, de les quals, curiosament, no hi esmenta Montblanc, que era, i de molt, la més important.

Taula núm. 1.

PRINCIPALS POSSESSIONS DE MARIA SEGONS JERONI DE BERARD

Possessió	Extensió	Conreu	Propietari
Rafal Roig	gran	blat	El comte de Formiguera
Deulosal	-	-	El comte de Formiguera
Rafal	gran	blat i vinya	El Sr. Ribera de Palma
Roqueta	gran	blat, hort, i vinya	Cavallers Desbrull
Gassons	gran	blat i figueres	El cavaller Desclapers
Son Perot	gran	hort i aigua viva	El cavaller Desclapers
Pujol	gran	blat	El comte de Formiguera
Reboster	mitjana	blat	El comte de Formiguera
Alqueria Blanca	gran	blat	No s'esmenta
Son Toell	mitjana	blat	No s'esmenta

Fins ací en Berard. Tanmateix, a partir del mapa podem obtenir una informació molt més valuosa.

Segons el mapa, aleshores existien a Maria els actuals carrers de sa plaça de Dalt, sa Quintana, es Pou, ses Corbates, es Boscarró, Major, i de s'Arraval (vegeu la taula núm.2). Això permet destriar-hi amb claretat tres eixos:

1-El nucli primitiu (Segles XV-XVI), antigament son Mas i son Puig; actualment plaça de Dalt, Església i carrer Major.

Plànol de l'Amillament de 1863. Font: Bartomeu Pastor, a partir de l'original de l'Ajuntament

2-El nucli de s' Arraval, format a darreries del segle XVII, com a conseqüència de l'inici de l'establiment de les Rotes Comunes o de la Mare de Déu.

eix d'unió s'hi haurien d'incloure les cases aïllades de sa Quintana (segle XVIII), son Femenia, son Monjo i es Pujolet (segle XVII).

3-Aquests dos eixos romanien enllaçats per un tercer eix, conformat pels carrers de ses Corbates i des Pou, ja documentats en els segles XVI i XVII. Dins aquest darrer

Aquests tres eixos han condicionat la configuració del nucli urbà de Maria en els segles XIX i XX.

Convé ressaltar que, tal com assenyala en Berard, el carrer de s'Arraval només tenia construccions a la part més propera a l'església, de manera que els enfronts de les cases s'orienten cap a l'est, tot cercant la il·luminació solar. L'altra banda del carrer, on es situen actualment els carrerons, hi ha constància només de vuit construccions que, segons en Berard, eren forns, tot i que pentura es tractava de dependències de les cases de davant.

L'única via de comunicació de s'Arraval amb la resta de Maria era per mitjà del carrer de ses Corbates. Això feia que tot l'espai situat entre s'Arraval, el carrer de les Corbates i el carrer Major fossin terres de conreu. Així es comprèn la descripció d'en Berard: "Consta en el día de 200 casas, que forman alguna poblacion, aunque no contiguas totalmente y algo apartadas de menos de mil pasos".

Les edificacions de s'Arraval eren cases molt senzilles, fetes amb mescla de pedra i argila (morter), d'enfront molt estret, amb planta baixa i sala, amb arc de mig punt i finestres quadrades. Totes aquestes cases solien tenir dos aiguavessos, coberta de teula àrab i trespol.

Dins el carrer de ses Corbates, com en l'actualitat, es poden destriar dos trams ben diferenciats. D'una banda, el que va del carrer de sa Quintana al molí des Pujolet (de can Cotó), amb construccions a cada banda de carrer. De l'altra banda, des del molí fins al començament del carrer de s'Arraval, amb construccions a una sola banda; a l'altra, encara ara, s'hi troba es clot d'en Maiol (es tractava d'un sementer de la possessió des Pujolet)..

Quant al carrer Major, només arribava fins al molí d'en Blai (carreró Gran), que estava al cap d'avall del carrer, i son Negre (casa del segle XVIII). El carrer Major era el carrer més important de Maria, d'aquí el seu nom. De fet, era el que estava més guarnit de cases a cada banda. Això es podria deure al fet que aquest era el nucli més antic de Maria.

S'ha de tenir en compte que el carrer Major era l'indret on fitaven les grans propietats de Maria: son Roig, Roqueta i les terres de la cavalleria del Comte de Santa Maria de Formiguera (per exemple, es Pujolet i sa Quintana). Els edificis més representatius eren l'església i son Roig. Al plànol d'en Berard ja s'hi aprecia a l'església l'eixampla del segle XVIII i a son Roig l'edifici amb forma d'ela a la clasta.

També és interessant veure les primeres construccions del carrer de Sant Miquel (carrer de ca ses Monges) i de l'actual carrer de sa Quintana, que només arribava fins al creuer de la carretera de Sineu (plaça de les dones).

També s'hi observa a la plaça de Dalt o de l'església la seva planta quadrada, que aleshores devia ésser el principal punt de reunió dels elets i representants de Maria i on els mariers hi devien fer bona part de la seva vida social.

A la zona des Boscarró, tot i que s'hi aprecien construccions aïllades del tipus "possessió", no hi ha evidència que s'hi haguessin format carrers.

L'actual plaça de Baix (plaça des Pou) es pot reconèixer per l'existència d'un espai obert delimitat per construccions, actualment desaparegudes, com també per l'existència del pou públic de Maria, del qual s'abastia la gent (ja documentat a les darreries del segle XIV). Encara no s'hi assenyala ni el carrer de sa Tanca (obert a finals del segle XIX, ni el carrer nou, al primer terç del segle XX).

Taula núm. 2.

CARRERS DE MARIA AL SEGLE XVIII.

Carrer	Nom popular actual	Núm. de cases	Núm. de famílies
de la Plaça	plaça de Dalt)	16	19
de la Quintana	Font i Roig	20	21
Sant Miquel			
Carme			
Quintana			
del Pou	del Pou	13	13
de les Corbates	ses Corbates	19	22
del Bosquerró	Bosquerró	6	6
Bosquet			
Son Femenia			
Son Monjo			
de Roqueta	Carrer Major	41	44
de l'Arraval	s'Arraval	79	85
Total poble		194	210
Possessions		19	22
Total Maria		213	232

Podem complementar aquesta informació amb l'anàlisi d'una font documental de l'Arxiu Municipal de Santa Margalida de l'any 1799 (AMSM 1836/2); és a dir, de la mateixa època que el mapa. Es tracta d'un padró per recaptar l'impost sobre el tabac, que emprarem com a font per aproximar-nos a la demografia de Maria atesa la manca, de padrons de població de l'època, almanco que en tenguem coneixement.

En aquesta font, a més d'altres informacions que no són d'interès per a aquest treball, s'hi assenyalen els diferents caps de família, distribuïts per cases i per carrers, quina era la seva condició (fadrins, casats, vidus o vídues...), quin era el seu tractament, si en rebien; de vegades, el malnom i també l'ofici, si no era qualque tipus d'activitat

agrària, que era la que ocupava la gran majoria de la població.

Tot plegat ens permetrà saber els noms dels carrers que hi havia a Maria, obtenir una xifra aproximada de quantes cases i famílies hi havia, carrer per carrer, i quin tant per cent de la població estava al nucli i quin a foravila (vegeu la taula núm. 2).

Segons el recompte de la font, al nucli urbà de Maria hi havia un nombre aproximat de 194 cases i de 210 famílies. Tanmateix, és possible que al poble hi hagués algunes edificacions més, perquè només s'assenyalen les cases habitades. Mentre, a foravila hi havia 19 cases i hi estaven 22 famílies. Això suposava que el poble concentrava el 90% de les cases i el 91% de les famílies de tot el terme.

Dels 232 caps de família, 172, el 74% eren homes, i 60 (26%) dones, en la seva gran majoria vídues, i si no era així, eren fadrines o el marit era absent. Al respecte, cal tenir recordat que els caps de família, segons la legislació i el costum de l'època, eren sempre homes, i que les dones només accedien a aquesta condició o bé per viure soles o bé per defunció del marit o del pare; i això encara si no hi havia cap altre home major d'edat a la casa.

Segons el document, a Maria hi havia un total de 67 llinatges diferents (convé parar esment, però, que només indica el primer), la majoria dels quals continuen existint actualment, i amb un ordre de freqüència semblant. Tanmateix, podem observar que hi ha diferències molt accentuades en la distribució de llinatges: la suma del 20 llinatges més nombrosos munta al 67 % del total; i el llinatge més freqüent, Mas, suposa tot sol prop del 9% (vegeu les taules núm. 3 i 4).

D'altra banda, hi ha 27 llinatges (el 40% del total) que només els du un cap de família. Aquest fet, i la comparació amb els llinatges dels mariers dels segles XVI i XVII, demostra que Maria va rebre una immigració molt important durant el segle XVIII. Aquesta immigració, i el creixement de les famílies establertes a Maria des d'antic, que s'evidencia per la mateixa abundància d'aquests llinatges, varen donar lloc a un gran creixement de la població de Maria durant el segle XVIII, de manera que el nombre de cases va passar de devers 100 al 1694 a aproximadament 200 el 1789.

Aqueix creixement sembla que s'ha d'atribuir sobretot a canvis econòmics: en primer lloc, als efectes dels primers establits; en segon lloc, a l'alça de la demanda de mà d'obra de les possessions, on en aquests anys s'hi duen a terme reformes importants i s'hi diversificaven els conreus. Per exemple, amb la introducció o l'eixampla de l'extensió de

la vinya o el figueral.

Taula núm. 3

LLINATGES DE MARIA. ANY 1799.

Ordenats alfabèticament

	Llinatge	Nombre		Llinatge	Nombre
1	Alba	4	35	Mayol	5
2	Alsemora	1	36	Mestre	8
3	Amengual	4	37	Mieras	2
4	Barceló	1	38	Miralles	1
5	Bauçà	1	39	Moll	1
6	Bergas	9	40	Móra	1
7	Bibiloni	6	41	Muntaner	1
8	Bunyola	2	42	Nadal	2
9	Càneves	1	43	Nebot	1
10	Carbonell	11	44	Negre	3
11	Castelló	5	45	Niell	1
12	Caymari	1	46	Oliver	3
13	Censor	1	47	Palmer	1
14	Cifre	2	48	Pastor	5
15	Coll	1	49	Payeras	11
16	Corró	1	50	Perelló	6
17	Estelrich	1	51	Puigserver	2
18	Femenia	5	52	Quetgles	6
19	Ferrer	2	53	Ramis	2
20	Ferriol	7	54	Ribes	5
21	Fiol	9	55	Riera	2
22	Florit	1	56	Rigo	4
23	Fons	3	57	Roig	12
24	Font	13	58	Rul-lan	1
25	Font i Roig	2	59	Sabater	1
26	Gelebert	1	60	Santandreu	1
27	Gili	1	61	Seguí	1
28	Ginard	3	62	Serra	2
29	Gual	4	63	Sureda	1
30	Jordà	2	64	Torelló	3
31	Joy	1	65	Tugores	4
32	Lledó	1	66	Vanrell	3
33	Llompard	1	67	Vives	2
34	Mas	20			

Taula núm. 4

LLINATGES DE MARIA. ANY 1799.

Ordenats de major a menor freqüència

	Llinatge	Nombre		Llinatge	Nombre
1	Mas	20	35	Nadal	2
2	Font	13	36	Puigserver	2
3	Roig	12	37	Ramis	2
4	Carbonell	11	38	Riera	2
5	Payeras	11	39	Serra	2
6	Bergas	9	40	Vives	2
7	Fiol	9	41	Alsemora	1

8	Mestre	8	42	Barceló	1
9	Ferriol	7	43	Bauçà	1
10	Bibiloni	6	44	Càneves	1
11	Perelló	6	45	Caymari	1
12	Quetgles	6	46	Censor	1
13	Castelló	5	47	Coll	1
14	Femenia	5	48	Corró	1
15	Mayol	5	49	Estelrich	1
16	Pastor	5	50	Florit	1
17	Ribes	5	51	Gelebert	1
18	Alba	4	52	Gili	1
19	Amengual	4	53	Joy	1
20	Gual	4	54	Lledó	1
21	Rigo	4	55	Llompard	1
22	Tugores	4	56	Miralles	1
23	Fons	3	57	Moll	1
24	Ginard	3	58	Móra	1
25	Negre	3	59	Muntaner	1
26	Oliver	3	60	Nebot	1
27	Torelló	3	61	Niell	1
28	Vanrell	3	62	Palmer	1
29	Bunyola	2	63	Rul-lan	1
30	Cifre	2	64	Sabater	1
31	Ferrer	2	65	Santandreu	1
32	Font i Roig	2	66	Seguí	1
33	Jordà	2	67	Sureda	1
34	Mieras	2			

Pel que fa als noms de persona, al document n'apareixen un total de 50, 30 d'home i 20 de dona (vegeu les taules núm. 5 i 6). Pel que respecta als noms de dona, no s'observen diferències significatives respecte als noms actuals. Els més freqüents, Catalina i Margalida, suposaven conjuntament el 36% del total, i la suma dels 10 més freqüents, el 83,3%. Aquestes grans diferències en la freqüència dels noms de dona també s'extreuvé en els d'home: els dos més nombrosos, Antoni i Joan, fan conjuntament el 35% del total, i la suma dels 10 més abundants, el 77%.

Un fet que pot cridar l'atenció és que un dels noms més comuns actualment de Maria i de la resta de Mallorca, Josep, només el portaven quatre homes. Potser s'hauria d'atribuir aquest fet, general a tot Mallorca, als prejudicis antijueus de part de les classes dominants, que eren les que podien fer decidir a la pagesia a canviar els seus noms: Josep és un nom típicament jueu, per molt que sia el del pare del Bon Jesús. En tot cas, els experts en tenen la paraula.

Maria-la Vila, els dos únics dies de pluja d'un calorós agost del 1997

Taula núm. 5

NOMS DE LA GENT DE MARIA (d'home i de dona). 1799.

(Ordenats alfabèticament)

1	Agustí	1	1	Aina	1
2	Andreu	2	2	Angelina	1
3	Antoni	30	3	Antònia	6
4	Antoni Josep	1	4	Bàrbara	2
5	Antoni Lluc	1	5	Catalina	12
6	Bartomeu	7	6	Catalina Paula	1
7	Bernat	5	7	Coloma	1
8	Cristòfol	1	8	Francesca	5
9	Damià	1	9	Francesca Rosa	1
10	Esteve	3	10	Francinaina	4
11	Francesc	4	11	Isabel	3
12	Gabriel	10	12	Jerònia	1
13	Guillem	8	13	Joana-Aina	1
14	Jaume	11	14	Joana-Maria	3
15	Jeroni	1	15	Magdalena	3
16	Joan	30	16	Margalida	10
17	Jordi	5	17	Maria	2
18	Josep	4	18	Martina	1
19	Lleonard	1	19	Rafela	1
20	Llorenç	2	20	Sebastiana	1
21	Martí	2		Total	60
22	Mateu	4			
23	Miquel	10			
24	Onofre	1			
25	Pere	17			
26	Pere Joan	1			
27	Pere Vicenç	1			
28	Rafel	3			
29	Sebastià	4			
30	Simó	1			
	Total	172			

Taula núm. 6.

NOMS DE LA GENT DE MARIA

(d'home i de dona). 1799.

Ordenats de major a menor freqüència

1	Antoni	30	1	Catalina	12
2	Joan	30	2	Margalida	10
3	Pere	17	3	Antònia	6
4	Jaume	11	4	Francesca	5
5	Gabriel	10	5	Francinaina	4
6	Miquel	10	6	Isabel	3
7	Guillem	8	7	Joana-Maria	3
8	Bartomeu	7	8	Magdalena	3
9	Bernat	5	9	Bàrbara	2
10	Jordi	5	10	Maria	2
11	Francesc	4	11	Aina	1
12	Josep	4	12	Angelina	1
13	Mateu	4	13	Catalina Paula	1
14	Sebastià	4	14	Coloma	1
15	Esteve	3	15	Francesca Rosa	1
16	Rafel	3	16	Jerònia	1
17	Andreu	2	17	Joana-Aina	1
18	Llorenç	2	18	Martina	1
19	Martí	2	19	Rafela	1
20	Agustí	1	20	Sebastiana	1
21	Antoni Josep	1		Total	60
22	Antoni Lluç	1			
23	Cristòfol	1			
24	Damià	1			
25	Jeroni	1			
26	Lleonard	1			
27	Onofre	1			
28	Pere Joan	1			
29	Pere Vicenç	1			
30	Simó	1			
	Total	172			

ÀPENDIX

Cases i caps de família de Maria de l'any 1799.

Font: Arxiu Municipal de Santa Margalida. 1836/2

NC Núm. d'ordre de la casa al padró**NF** Núm. d'ordre de la família al carrer**M/O/T** Malnom, ofici o tractament**CARRER DE LA PLAÇA**

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condicció	Viu amb...
1	1	Font i Roig	Mateu	'Don'	casat	la seva consort
2	2	Nebot	Francesca	'Donya'	vídua	un fill casat
2	3	Font i Roig	Francesca	'Donya'	vídua	fora cap baró
3	4	Llompard	Gabriel		casat	la seva muller
4	5	Ginard	Margalida		casat	un fill casat
4	6	Perelló	Antoni		casat	la seva muller
5	7	Payeras	Catarina		vídua	un fill casat

5	8	Mestre	Pere Vicenç		casat	la seva muller
6	9	Santandreu	Miquel 'Doctor,		casat	la seva muller
					casat	la seva muller
7	10	Moll	Catarina		vídua	fora cap baró
8	11	Femenia	Bernat		casat	la seva muller
9	12	Nadal	Josep Reverend,		casat	la seva muller
			don,		casat	la seva muller
			prevere i vicari,		casat	la seva muller
			fadrí		casat	la seva muller
10	13	Roig	Antoni		casat	la seva muller
11	14	Vanrell	Josep		vidu	
12	15	Alsemora	Antònia		vídua	que no estan amb ella
13	16	Ferrer	Miquel		casat	la seva muller
14	17	Quetgles	Antoni 'Poll'		casat	la seva muller
15	18	Bergas	Antoni 'Blay'		casat	la seva muller
16	19	Gual	Margalida		vídua	fills menors de 12 anys

CARRER DE LA QUINTANA

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condicció	Viu amb...
1	1	Payeras	Joan 'Garrí'		casat	la seva muller
2	2	Ribes	Pere		vidu	
3	3	Mas	Joan 'de Salvador'		casat	la seva muller
4	4	Mas	Bàrbara		vídua	fora cap baró
5	5	Payeras	Antònia		vídua	fora cap baró
6	6	Perelló	Angelina		vídua	fora cap baró ni fills
7	7	Mas	Isabel 'Grassa'		vídua	fora cap baró
8	8	Font	Bernat		casat	la seva muller
9	9	Mayol	Guillem 'Ferrer'		casat	la seva muller
10	10	Mayol	Guillem		casat	la seva muller
11	11	Bergas	Margalida		vídua	fills fadrins
12	12	Mestre	Guillem		casat	la seva muller
13	13	Nadal	Catarina		vídua	fora cap baró ni fills
14	14	Bibiloni	Pere 'Mancor'		casat	la seva muller
15	15	Mestre	Miquel		casat	la seva muller
16	16	Quetgles	Francinaina		vídua	un fill casat
16	17	Jordà	Antoni		casat	la seva muller
17	18	Sureda	Onofre		casat	la seva muller
18	19	Fons	Antoni		casat	la seva muller
19	20	Mas	Joan 'Burbay'		casat	la seva muller
20	21	Bergas	Antoni 'Blay'		casat	la seva muller

CARRER DEL POU

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condicció	Viu amb...
1	1	Carbonell	Jordi		casat	la seva muller
2	2	Puigserver	Joan		casat	la seva muller
3	3	Mayol	Josep		casat	la seva muller
4	4	Gual	Gabriel 'Solanda'		casat	la seva muller
5	5	Carbonell	Miquel		casat	la seva muller
6	6	Fiol	Margalida		vídua	fora cap baró
7	7	Femenia	Antònia		vídua	fora cap baró
8	8	Fiol	Miquel 'de Pere'		vidu	
9	9	Móra	Jaume		casat	la seva muller
10	10	Mas	Lleonard		casat	la seva muller
11	11	Palmer	Catarina		vídua	
12	12	Roig	Pere		casat	la seva muller
13	13	Gual	Antoni 'Cocover'		casat	la seva muller

CARRER DE LES CORBATES

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condicció	Viu amb...
----	----	----------	-----	-------	-----------	------------

1	1	Bunyola	Antoni Lluç	vidu				
2	2	Mayol	Guillem	vidu				
3	3	Fiol	Catarina	vídua	un fill casat			
3	4	Tugores	Antoni	casat	la seva muller			
4	5	Mas	Joan 'Marimon'	fadrí				
5	6	Mieres	Antoni	casat	la seva muller			
6	7	Bunyola	Antoni	casat	la seva muller			
7	8	Amengual	Francesca	vídua	fora cap baró			
8	9	Ginard	Joan 'Reverend, prevere'	fadrí				
9	10	Font	Sebastià	casat	la seva muller			
10	11	Riera	Joan	casat	la seva muller			
11	12	Fiol	Antoni 'Paxut'	casat	la seva muller			
11	13	Fiol	Antoni 'Menor'	casat	la seva muller			
12	14	Payeras	Antònia	vídua	un fill fadrí			
13	15	Bauçà	Maria	vídua	un fill casat			
13	16	Font	Andreu	casat	la seva muller			
14	17	Quetgles	Antoni Poll	casat	la seva muller			
15	18	Ferriol	Joan	casat	la seva muller			
16	19	Payeras	Bàrbara	vídua				
17	20	Mayol	Joan	casat	la seva muller			
18	21	Mestre	Joan	casat	la seva muller			
19	22	Carbonell	Jordi	casat	la seva muller			
23	24	Perelló	Sebastià 'Fuster'	casat	la seva muller			
24	25	Payeras	Antoni	vidu				
24	25	Payeras	Francesca	vídua	fora cap baró			
25	27	Mas	Antoni	casat	la seva muller			
26	28	Torelló	Bernat	casat	la seva muller			
27	29	Mas	Joan	casat	la seva muller			
28	30	Roig	Joan 'Quistor'	casat	la seva muller			
29	31	Tugores	Antoni	vidu				
30	32	Negre	Jaume	casat	la seva muller			
31	33	Negre	Joan	casat	la seva muller			
32	34	Negre	Catarina	donzella				
33	35	Bergas	Pere	vidu				
34	36	Bergas	Rafel	casat	la seva muller			
35	37	Roig	Francesc	casat	la seva muller			
36	38	Payeras	Catarina	vídua				
37	39	Càneves	Francinaina	vídua	fora cap baró			
37	40	Font	Antoni	casat	la seva muller			
38	41	Bergas	Bartomeu	casat	la seva muller			
39	42	Font	Gabriel	casat	la seva muller			
40	43	Ferriol	Antoni	casat	la seva muller			
41	44	Carbonell	Pere	casat	la seva muller			

CARRER DEL'ARRAVAL

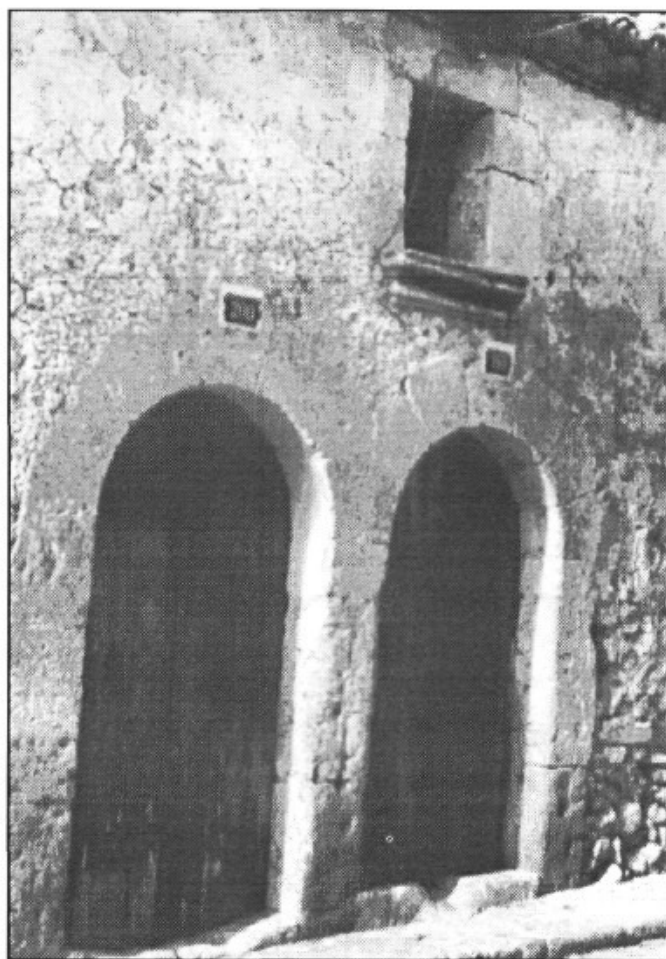
NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condició	Viu amb...
1	1	Bergas	Pere		casat	la seva muller
2	2	Gelebert	Coloma		vídua té fills que no estan amb ella	

CARRER DEL BOSQUERRÓ

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condició	Viu amb...
1	1	Bibiloni	Isabel		vídua	fora cap baró
2	2	Femenia	Joan		casat	la seva muller
3	3	Niell	Francesc		casat	la seva muller
4	4	Quetgles	Pere 'Poll'		casat	la seva muller
5	5	Mas	Antoni 'del Bosc'		casat	la seva muller
6	6	Carbonell	Antònia		vídua	

CARRER DE ROQUETA

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condició	Viu amb...
1	1	Carbonell	Sebastià		casat	la seva muller
2	2	Bibiloni	Joan 'Cotó'		casat	la seva muller
3	3	Tugores	Gabriel		casat	la seva muller
4	4	Ramis	Damià		casat	la seva muller
5	5	Rul·lan	Magdalena		vídua	la seva muller
6	6	Carbonell	Jaume		fadrí	
7	7	Fiol	Francinaina		vídua	
8	8	Carbonell	Jordi		casat	la seva muller
9	9	Riera	Joana-Maria		vídua	
10	10	Pastor	Joan		vídua	la seva muller
11	11	Mestre	Pere		fadrí	
12	12	Roig	Gabriel		casat	la seva muller
13	13	Roig	Joan		casat	la seva muller
13	14	Alba	Margalida		vídua	fora cap baró
14	15	Roig	Bartomeu		casat	la seva muller
15	16	Femenia	Jaume 'Massana'		casat	la seva muller
16	17	Mestre	Jaume		casat	la seva muller
17	18	Ribes	Jerònima		vídua	
18	19	Payeras	Joana-Maria		vídua	fora cap baró
19	20	Caymari	Magdalena		vídua	
20	21	Roig	Francesc		casat	la seva muller
21	22	Vanrell	Josep		casat	la seva muller
22	23	Perelló	Antoni		casat	la seva muller

Cases de Sa Rayal de Maria

3	3	Jordà	Catarina- Paula	vídua	un fill menor de 12 anys	56	61	Mestre	Joana Aina	vídua	
4	4	Serra	Maria	vídua		57	62	Carbonell	Jordi 'Bet'	casat	la seva muller
5	5	Perelló	Antoni	casat	la seva muller	58	63	Fons	Isabel	vídua	fora cap baró
6	6	Femenia	Rafela	vídua	fora cap baró	59	64	Ribes	Magdalena	vídua	
7	7	Font	Margalida	vídua	fora cap baró	60	65	Carbonell	Guillem	casat	la seva muller
8	8	Rigo	Jaume	casat	la seva muller	61	66	Roig	Joan	casat	la seva muller
9	9	Bibiloni	Martina	casat		62	67	Amengual	Jordi	casat	la seva muller
				el seu espòs està "en actual servicio"		63	68	Ferriol	Gabriel	casat	la seva muller
10	10	Rigo	Antoni'd'Antoni'	casat	la seva muller	64	69	Gili	Aina?	vídua	
11	11	Castelló	Pere	vidu	la seva muller	65	70	Castelló	Bartomeu	casat	la seva muller
12	12	Fiol	Pere	casat	la seva muller	66	71	Roig	Andreu	casat	la seva muller
13	13	Fiol	Francesca	vídua		67	72	Mas	Guillem	vidu	
14	14	Font	Esteve	casat	la seva muller	68	73	Joy	Joan	casat	la seva muller
15	15	Font	Rafel	vidu		69	74	Ferriol	Antoni' d'Antoni'	casat	la seva muller
15	16	Rigo	Antoni 'de Pere'			70	75	Mas	Pere 'd'Esteve'	casat	la seva muller
16	17	Font	Antoni 'd'Antoni'	casat	la seva muller	71	76	Mieras	Joan	casat	la seva muller
17	18	Oliver	Agustí	casat	la seva muller	72	77	Mas	Pere 'de Joan'	casat	la seva muller
18	19	Ferriol	Esteve	casat	la seva muller	73	78	Mas	Pere 'Ferragut'	casat	la seva muller
19	20	Lledó	Antoni	casat	altres germans fadrins	74	79	Bibiloni	Joan 'Gater'	casat	la seva muller
20	21	Castelló	Llorenç 'Cunill'	vidu		75	80	Bergas	Bernat	casat	la seva muller
21	22	Castelló	Llorenç 'menor'	casat	la seva muller	76	81	Mas	Pere 'Pagès'	casat	la seva muller
22	23	Payeras	Francesca Rosa	vídua	fora cap baró	77	82	Alba	Bartomeu	casat	la seva muller
23	24	Mas	Antoni	casat	la seva muller	78	83	Ferriol	Martí	vidu	
24	25	Vanrell	Joan	casat	la seva muller	79	84	Bibiloni	Catarina	vídua	
25	26	Payeras	Gabriel	fadrí		79	85	Seguí	Bartomeu	casat	la seva muller
26	27	Cifre	Miquel	casat	la seva muller						
27	28	Ribes	Catarina	vídua	un fill casat						
28	29	Bergas	Joan	casat	la seva muller						
29	30	Perelló	Sebastià	casat	la seva muller						
30	31	Pastor	Miquel	casat	la seva muller						
31	32	Pastor	Bernat	vidu							
31	33	Carbonell	Rafel	casat	la seva muller						
32	34	Alba	Bartomeu	casat	la seva muller						
33	35	Mas	Jaume	casat	la seva muller						
34	36	Corró	Sebastiana	vídua							
35	37	Miralles	Jaume	vidu							
36	38	Cifre	Mateu	casat	la seva muller						
37	39	Censor	Esteve	casat	la seva muller						
38	40	Mas	Antoni	casat	la seva muller						
39	41	Ramis	Pere	casat	la seva muller						
40	42	Font	Gabriel 'Corral'	casat	la seva muller						
41	43	Mas	Jaume	casat	la seva muller						
42	44	Fiol	Margalida	vídua	fora cap baró						
43	45	Amengual	Martí	casat	la seva muller						
44	46	Rigo	Jaume	casat	la seva muller						
45	47	Alba	Simó	casat	la seva muller						
46	48	Amengual	Catarina	vídua							
47	49	Pastor	Miquel 'menor'	casat	la seva muller						
48	50	Font	Pere	casat	la seva muller						
49	51	Roig	Margalida	vídua	un fill casat						
49	52	Mestre	Antoni	casat	la seva muller						
50	53	Florit	Catarina	vídua							
51	54	Tugores	Joana-Maria	vídua	un fill casat						
51	55	Font	Gabriel	casat	la seva muller						
52	56	Mas	Joan	casat	la seva muller						
53	57	Roig	Guillem	vidu							
54	58	Castelló	Margalida	vídua	fora cap baró ni fills						
54	59	Fons	Joan	casat	la seva muller						
55	60	Font	Miquel	casat	la seva muller						

POSSESSIONS

NC	NF	Llinatge	Nom	M/O/T	Condició	Viu amb...	Lloc
1	1	Ferriol	Joan	d'Anton	casat	la seva muller	Pujol
2	2	Ferrer	Joan		casat	la seva muller	Deulosal
3	3	Torelló	Bartomeu		casat	la seva muller	Gassons
4	4	Quetgles	Gabriel	Poll	casat	la seva muller	Molí dels Gassons
5	5	Gual	Pere	Joan	casat	la seva muller	Torra
6	6	Sabater	Guillem		casat	la seva muller	No diu a on
7	7	Ribes	Pere		casat	la seva muller	no diu a on
8	8	Mas	Francesc		vidu		Roqueta
9	9	Quetgles	Joan	Poll	casat	la seva muller	No diu a on
10	10	Vives	Margalida	vídua	fills menors de 12 anys	No diu a on	
11	11	Coll	Francinaina		vídua		la Font
12	12	Oliver	Antoni	Josep			Montblanc
12	13	Oliver	Jaume		vidu		Montblanc
13	14	Pastor	Mateu	Hugueta	casat	la seva muller	la Bisbal
14	15	Vives	Antònia		vídua	un fill casat	No diu a on
14	16	Barceló	Jeroni		casat	la seva muller	No diu a on
15	17	Puigserver	Miquel		casat	la seva muller	Son Gil
16	18	Torelló	Joan		casat	la seva muller	Son Perot
17	19	Ginard	Cristòfol		casat	la seva muller	Reboster
17	20	Muntaner	Catarina	vídua	el seu gendre	Reboster	
18	21	Serra	Mateu		casat	la seva muller	Hort del Pujol
19	22	Estelrich	Joan		casat	la seva muller i el seu fill	El Pujol

1 Jeroni de Berard. Viaje a las Villas de Mallorca. Transcripción del manuscrito de la Biblioteca Municipal de esta ciudad, introducción y notas por Lorenzo Pérez. Ajuntament de Palma, 1983.